

شاهنامه

به کوشش جلال خالقی مطلق. مجموعه متون فارسی. زیر نظر احسان یارشاطر (سلسله نو، ش ۱)

ناشر Persian Heritage Foundation/ Bibliotheca Persica

دفتر یکم. نیویورک ۱۳۶۶-۳۳، ۳۵۸، ۱ x ص.

دفتر دوم. کالیفرنیا و نیویورک، ۱۳۶۹-۱۲، ۲۹۱ ص.

پخش کننده: Mazda Publishers

تردید و ضبّتی نباید داشت ازین که گفته شود چاپ شاهنامه به تصحیح و اهتمام دکتر جلال خالقی مطلق یکی از ارزشمندترین و شایسته‌ترین کارهایی است که در ارائه شاهنامه درست انجام شده است. شاهنامه‌های چاپ ترنر ماکان (انگلیسی)، موهل (فرانسوی)، فولرس (آلمانی)، شوروی ارزشی دیگر داشته‌اند و این شاهنامه ارجی دیگر.

زیرا نخستین شاهنامه‌ای است که توسط دانشمندی ایرانی براساس روش علمی و مبتنی بر نسخه‌های قابل اعتنا (از جمله نسخه فلورانس) و با اسلوبی روشن و گویا در آوردن نسخه بدلها تصحیح شده است و به صورت آراسته و خوش چاپی به دسترس رسیده است.

دکتر یارشاطر نوشته است: «این طبع از نوع چاپهایی که در آن نسخه قدیمتر را متن قرار بدهند و به ثبت نسخه بدلها در حاشیه بسنده کنند و فقط احيانا اشتباه فاحشی را در متن اصلاح نمایند نیست. متن کنونی متن سنجیده و پیراسته‌ای است بر پایه دوازده دستویس اصلی و سه دستویس فرعی و همچنین ترجمه عربی بنداری...»

خالقی مطلق هم به تفصیل در دوازده بند روش تصحیح متن را در مقدمه گویای خود برگفته است.

نسخه‌های اصلی که خالقی مطلق در فهرستی معرفی می‌کند مورخ است میان سالهای ۶۱۴ (فلورانس) تا ۸۹۴ (برلین).

در مقدمه جلد دوم فهرست سی و یک نسخه دیگری که مصحح بررسی و ارزشیابی کرده و از رده سنجش برکنار آورده آمده است و آنها میان سالهای ۷۴۱ تا ۹۰۲ هجری است.

ویس و رامین چاپ توکیو
Tokyo University of Foreign Studies. 1991

خانم امیکو اکادا استاد زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه زبانهای خارجی توکیو موفق شده است که با کمیوتر پژوهش نوینی را درباره ویس و رامین منتشر کند.

این کتاب در سه دفترست. بخش اول حاوی توضیحاتی است به زبان فارسی درباره چگونگی طرح و روش اجرای آن که کاش ایشان تلخیصی از آن را در چند سطر به فارسی به چاپ رسانیده بود. سپس فهرست، الفبائی واژه‌ها به خط فارسی می‌آید با تعداد به کار رفته هریک از کلمات. پس از آن فهرست بسامدی می‌آید به ترتیب اعداد و کلمه فارسی مربوط به آن. بطور مثال معلوم می‌شود که «و» ۳۵۵۲ و «زه» ۲۳۸۱ بار و «سرو» ۱۰۳ بار و «سرو» ۱۰۱ بار و «خستگان» ۳ بار آمده است.

بخش دوم فهرست الفبائی کلمات است بانشان دادن محل وقوع هرکلمه در بیت.

بخش سوم متن ویس و رامین است با شماره‌بندی بندها و ابیات. کوشش خدمت‌گزارانه خانم اکادا به زبان فارسی تحسین‌انگیزست.

فهرست نسخه‌های خطی فارسی در آکادمی علوم تاجیکستان

جلد ششم - دوشنبه، ۱۹۸۸. رحلی کوچک. ۳۷۰ ص.

این خدمت‌گرانقدر توسط وزیر نظر مرحوم عبدالغنی میرزایف آغاز شد و اکنون به ششمین جلد رسیده است. درین جلد ۴۴۴ (شماره ۱۹۲۹ تا ۲۳۷۲) نسخه معرفی شده است. این جلد به لغتنامه‌ها - نحو و صرف و دستور و عروض - معما - ترسلات - پزشکی - ریاضیات - هیأت و نجوم - علوم عملی اختصاص دارد.

کتابهای فارسی در امریکا

سالی چندست که چند مؤسسه ایرانی در کشور امریکا کتابهای فارسی چاپ ایران را می‌فروشند و برای معرفی کتابها فهرستهایی منتشر می‌کنند. طبعاً این فهرستها کمک به کتابخانه‌ها و کتابشناسانی است که برای دانشگاهها و کتابخانه‌های امریکا کتاب تهیه می‌کنند. فهرستهایی که ما دیده‌ایم عبارت است از:

□ فهرست کتاب سال ۱۳۷۰: کتابفروشی ایران (واشنگتن) چاپ سال ۱۳۷۰ به نظم

موضوعی

Iran Books, 8014 Old Georgetown Road. Bethesda, MD 20814.

□ پیام مزدا. انتشارات مزدا. فهرستی است فصلی به دو زبان فارسی و انگلیسی حاوی نام کتابهای آن انتشارات و کتابهایی که از ایران وارد می‌کند.

Mazda Publishers, P.O.Box 2603

Costa Mesa, CA 92626.

□ پیک کتاب. از انتشارات شرکت کتاب. فهرست به نام الفبائی کتابها و نام الفبائی مؤلفان.

Ketab Corp. 1387 Westwood Blvd.

Los Angeles, CA 90024

□ روزنه‌ای به کتب فارسی. انتشارات صبا (نیویورک) با همکاری انتشارات روزنه (تهران).
فهرست بهار ۱۳۷۰ و فهرست پاییز ۱۳۷۰ در دو دفتر.

Saba, 18 East, 4 st. suite 1904

New York, NY 10017

دو کتاب از سلسله اسلامیات فرایبورگ

- ۱ -

DAS SENDSCHREIBEN AL- QUŞAYRIS ÜBER DAS SUFITUM

Eingeleitet, übersetzt und kommentiert von Richard Gramlich. Wiesbaden, Franz Steiner Verlag. 1989. 659 S. (Freiburger Islamstudien. Band XII).

دوازدهمین جلد از سلسله انتشارات اسلامی دانشگاه فرایبورگ (آلمان) که استاد دکتر هانس روبرت رویمر بنیادگذار آن است، ترجمه رساله قشیری تصنیف زین الاسلام ابوالقاسم عبدالکریم بن هوازن بن عبدالملک قشیری نیشابوری استوائی است.
گراملیخ مترجم این متن از بزرگان تصوف اسلامی شناسی آلمان است. کتاب سه جلدی او درباره سلسله‌های صوفیه در دوران تاریخی و در زمان ما از امهات کتب مرجع درین زمینه است. پس از آن به ترجمه عده‌ای از کتب متصوفه پرداخت. سوانح احمد غزالی و کیمیای سعادت، کتاب اللمع ابونصر سراج و عوارف المعارف سه‌رودی را به آلمانی ترجمه کرد.
در ترجمه رساله قشیری ابتکاری کرده و پس از هر بند از آن رساله ارجاعات توجیهی و توضیحی و مدارک آن مطلب را با حروف ریزتر از مآخذ و مراجع نقل کرده است.
تفصیل فهرستهای کتاب که به شیوه پژوهندگان آلمانی است حیرت‌آور است.

- ۲ -

SCHALGLICHTER ÜBER DAS SUFITUM

Abu Nasr as- Sarrajs Kitab al- Luma, eingeleitet, übersetzt und kommentiert von Richard Gramlich. Wiesbaden, Franz Steiner verlag. 1990. 676 S. (Freiburger Islamstudien. Band XIII).

تازه‌ترین کتابی که از کارهای ریشارد گراملیخ دریافت شد ترجمه کتاب اللمع نوشته ابونصر سراج عارف مشهورست که آن را گراملیخ از زبان عربی به آلمانی درآورده و به مانند ترجمه رساله قشیری مدارک و منابع مربوط را که یافته است زیر هر بند مطلب مندرج ساخته است.

ABSTRACTA IRANICA

Studia Iranica, Supplement 12 (1989). Paris. Institut Français de Recherche en Iran. 1989. 299p.

درین جلد یکهزار و هشتاد کتاب و مقاله که مرتبط با مطالعات ایرانی است معرفی شده است. بیگمان این سلسله از مهمترین و بهترین مراجع ایرانشناسی است و خوشبختانه سال به سال بر مزایای آن افزوده می‌شود. خوانندگان باید به یاد بیاورند که بنیادگذار آن آقای فوشه کور استاد دانشگاه پاریس است و اکنون آقای برنارد هورکاد با پشتکار و شور تمام به انتشار آن ادامه می‌دهد.

THE AGA KHAN PROGRAM FOR ISLAMIC ARCHITECTURE

A Century of Princes. Sources on Timurid History and Art. Selected and Translated by W.M. Thackston. Cambridge (U.S.A). 1989. 394p.

این کتاب سودبخش همزمان نمایشگاهی که از هنر تیموری در واشنگتن و لوس آنجلس تشکیل شد انتشار یافت. موضوع کتاب معرفی و ترجمه مطالبی است از کتبی که برای تاریخ و هنر عصر تیموری اهمیت دارد. کتاب در دوبخش است.

تاریخ و تاریخ نگاری - درین بخش که قسمتهایی از تذکره دولتشاه سمرقندی (ص ۱۱ تا ۶۳) و ظفرنامه شرف‌الدین علی یزدی (ص ۶۳ تا ۱۰۱) و حبیب‌السیر خواندمیر (ص ۱۰۱ تا ۲۳۷) و متن ارزشمند وقایع اروق سلطان غازی امیر تیمور گورکانه از روی نسخه منحصر در توقیاتی سرای (ترکیه) (ص ۲۳۷ - ۲۴۶) و بابرنامه (ص ۲۴۷ - ۲۴۸) و سفر غیاث‌الدین نقاش به چین در عهد بایسنقر از روی مطلع السعدین (ص ۲۷۹ - ۲۹۷) و سفر کمال‌الدین عبدالرزاق سمرقندی به کالیکوت (هند) (ص ۲۹۹ - ۳۲۱) ترجمه شده است تا در دسترس محققان خارجی که فارسی نمی‌دانند باشد.

هنر - درین بخش ترجمه عرضه داشت کتبخانه - دیباچه دوست محمد بر مرقع بهرام میرزا - دیباچه مالک دیلمی به مرقع امیرحسین بیگ - دیباچه میر سیداحمد بر مرقع امیر نجیب بیگ - بخشی از تاریخ رشیدی دو غلات - دیباچه میر علیشیر نوایی بر فرائب الصغر (دیوان خودش) - عذرخواهی سلطان حسین میرزا (که نخستین بار تورخان گنجبای آن را معرفی کرد از روی متن جغتایی) آمده است. در هر یک نکاتی از نگاه هنری و مطالبی در هنر دوستی و هنرپروری تیموریان مندرج است. کتاب با واژه‌نامه‌ای از کلمات فارسی و جغتایی که معانی انگلیسی برای آنها داده شده خاتمه پذیرفته است.

تعجب است که مترجم در صفحه ۲۷۹ نام کتاب سمرقندی را به اشتباه مجمع السعدین آورده است به جای مطلع السعدین یا مطلع سعدین.

ARABISCHE HANDSCHRIFTEN

Materialien zur Arabischen Literaturgeschichte. Teil I. Von Rudolf Sellheim.
Franz Steiner Verlag. 1976. 22, 373 S. Go Tafeln. Wiesbaden.

معرفی صد نسخه خطی عربی درین فهرست آمده است. بنای زلهایم در کار سترگ و بزرگی که آغاز نهاده است تحلیل و توصیف مواد درونی متون نسخ است تا بتوان ادبیات عرب را بهتر شناخت و به گوشه‌های ناشناخته آن دست یافت. بطور مثال درین فهرست کتاب *ولب الالباب فی علم الاعراب* ابرقویی (که اهلواردت آن را به شماره ۶۶۶۵ معرفی کرده بوده است) در صفحات ۲۴۶-۲۸۲ معرفی و توصیف شده است و زلهایم توانسته است همه شروح و حواشی بر آن را نیز در ضمن به رشته معرفی بکشد و تفصیلی دربارهٔ هر یک بیاورد. نمونه‌هایی که از اوراق نسخه‌ها مخصوصاً رقمهای خاتمه در پایان فهرست چاپ کرده‌اند راهنمای ممتازی تواند بود برای فهرست نگاران. این یکصد جلد نسخه معرفی شده در علوم و زمینه‌های مختلف است.

ARCHAEOLOGICA IRANICA E ORIENTALIS

Miscellanea in honorem Louis Vanden Berghe. Edenda Curaverunt L. De Meyer et E. Haerinck. Gent, 1989. 2 Vols. 1654 p.

لویی واندنبرگ از باستانشناسان ایرانیشناس دانشمند و نامورست. بلژیکی است و در دانشگاه گان (بلژیک) سمت استادی و مدیری گروه باستانشناسی دارد. در رشته باستانشناسی ایران کتاب ارزشمندی نوشت که دکتر بهرام فره‌وشی آن را به طرز شایسته‌ای ترجمه کرد (باستانشناسی ایران باستان). مجله مشهور باستانشناسی ایران قدیم را از سال ۱۹۶۱ بنیاد نهاد. در این مجله که *Iranica Antiqua* نام دارد همیشه مقالات اساسی و تحقیقی درجه اول منتشر شده است. هم اکنون هم منتشر می‌شود و جلد هجدهم و نوزدهم آن جشن نامه‌ای است در دو جلد برای باستانشناس فرانسوی P. Amiet. چون اغلب مقالات مندرج درین دو جلد دربارهٔ ایران است فهرست مندرجات آن عیناً چاپ می‌شود، صفحات بعد دیده شود.

ARMENIAN AND IRAN

A Comprehensive Bibliography in Armenian, Persian and the English Languages
(Romanized). By Hamo Vassilian. Glendale (U.S.A.). 1991. 97p.

حاوی ۱۱۶۴ عنوان است به انضمام چاپ لوحی از بخشی از کتابی که راجع به کتابهای منتشر

شده دربارهٔ ارمنیان در ایران، در سال ۱۹۸۲ در ایران چاپ شده بود و جنبهٔ کتابشناسی دارد.

THE ARTS OF PERSIA

Edited by R.W. Ferrier. New Haven, Yale University Press. 1989. 334p.

هنرهای ایران، کتابی است به قطع بزرگ، بسیار خوش چاپ و خوش طرح، دربرگیرندهٔ معرفیهای خوب از هنرهای گوناگون ایران. مندرجات آن چنین است:

R.W. Ferrier	- درآمد تاریخی
C. Hill	- کهن‌ترین هنر
M. Roaf	- هنر روزگار هخامنشیان
K. Keal	- هنر روزگار پارتیان
G. Hermann	- هنر روزگار ساسانیان
R. Hillenbrand	- معماری
E. Beazley	- چند ساختمان زادبومی در بیابان (مانند آب‌انبار، بادگیر، کبوترخان و...)
J. Housego	- قالی
J. Allegrove	- بافته‌ها
J. Allan	- فلزکاری
H. Mitchell- Brown	- سکه
E. Grube و Eleanor Sims	- نقاشی
B.W. Robinson	- نقاشی پس از عصر صفوی
B. Brend	- هنرهای کتاب (صحافی)
L. Diba	- هنر روغنی
M. Rogers	- سفال‌گری
J. Sarce	- کاشی‌گری
R. Charleston	- شیشه‌گری
A. Schimmel	- خوشنویسی

هریک از نویسندگان این فصول در دنیای ایرانشناسی کتونی دارای نام و نوشته‌های نامورند، ولی چون کتاب به سلیقهٔ عمومی‌تر نگاشته و تهیه شده است و جنبهٔ «دیدنی» آن بیش از پژوهشی آن است مطالب آن چکیده‌وار و آسان نگاشت است. باوجود این ارجاعاتی به مهمترین نکته‌ها در هر مقاله عنوان شده است.

اما تصاویری که درهریک از قسمت‌ها آمده است هم از حیث انتخاب برگزیده است و هم از حیث هنر عکاسی و هنر چاپ. ناچار نقد و نظری بر آنها روا نیست.

بی‌گمان یکی از زیباترین و ارزشمندترین مجموعه‌هاست که درین سالها برای شناساندن هنر

ایران انتشار یافته و کوششهای آقای و فریه آفرین انگیزست.

A SHĪ'ITE PILGRIMAGE TO MECCA 1885- 1886.

The Safarnāmeḥ of Mirzā Mohammad Hosayn Farāhāni. Edited, translated, and annotated by Hafez Farmayan and Elton L. Daniel. Austin, University of Texas Press, 1990. 32+380p.

دکتر حافظ فرمانفرمایان در روزگاری که با عشق و شور بی پایان مؤسسه و کتابخانه خاندان فرمانفرمایان را در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران تأسیس کرد بی تابانه به نشر چند کتاب پرداخت. هدفش آن بود که بر منابع تاریخی دوره قاجار بیفزاید و کتابهایی را که مربوط به آن عصر می شود چاپ کند. سفرنامه حاجی پیرزاده، سفرنامه میرزا محمدحسین فراهانی، تاریخ کرمان وزیری، سفرنامه فیروز میرزا نصرالدوله در بلوچستان، خاطرات سیاسی میرزا علی خان امین الدوله از جمله کارهایی است که به همت او صورت انتشار پذیرفت و از فضیای بنامی چون دکتر محمد ابراهیم باستانی پاریزی درین رشته استعانت جست.

درین سالهای درازی که در دانشگاه تکراس در شهر آستین به تدریس اشتغال دارد (بیست و چند سال) نیت و قصد خود را از دست نگذارده و به دنباله متونی که به زبان فارسی انتشار داد تحقیقات مربوط به دوره قاجاری را در زبان انگلیسی ادامه داده است. شرح حال امین الدوله را به انگلیسی نگاشته و با همکاری یکی از ایرانشناسان فاضل سفرنامه مکه محمدحسین فراهانی را به انگلیسی درآورده و آن را با شروح و توضیحاتی همراه ساخته است که اروپائیان بتوانند مباحث و مسائل مطروحه در کتاب را بفهمند و از خواندن آن لذت ببرند.

اهمیت چنین متنی برای فرنگیها آن است که نحوه تلقی و برخورد ایرانیان را در قرن گذشته با مسائل و جریانهای مربوط به ملل دیگر درمی یابند و می توانند از رویه و روحیه نویسندگی ایرانیان در آن عصر باخبر شوند.

البته دو تا از سفرنامه های ناصرالدین به زبانهای انگلیسی و آلمانی ترجمه شده بود و بخشی از سفرنامه خوارزم رضاعلی خان هدایت الله باشی هم به زبان فرانسه درآمده بود، ولی هیچ یک از آنها از حیث مطلب به پای سفرنامه مکه فراهانی نمی رسد.

از مزایای این ترجمه آن است که اصطلاحات ایرانی نگاه داشته شده و در پایان هم فهرستی از آنها ترتیب یافته است تا کتاب هم به کار متخصص بیاید و هم خواننده عادی به آسانی بتواند پی به مطلب ببرد.

تمام بندهای مطالب کتاب در ترجمه از یکدیگر تمایز یافته و عنوانی به طرز چشم نواز برای هر یک در کنار صفحه آمده است که خواننده زود بر مضمون آگاه شود.

کتابشناسی گزیده ای که در پایان آورده اند و بیست و چهار صفحه است در دو بخش است! کتابها

و مقاله‌های فارسی - کتابها و مقاله‌های اروپائی. کتاب با فهرست اعلام پایان می‌گیرد.

BIBLIOTHEQUE IRANIENEN, 36

Musique et mystique dans les Traditions de l'Iran. Par Jean During. Paris. Institut Français de Recherche en Iran. 1989. 688p.

«موسیقی و عرفان در فرهنگهای سنتی ایران» تحقیقی است دقیق و عالمانه از آنچه مؤلف با پژوهش در موسیقی بلوچستان (یعنی گواتی و قلندری و چشتی) و در موسیقی کردها (قادریه و اهل حق) یافته است.

در کتاب سوم ابعاد عرفانی موسیقی هنری ایران - علم موسیقی و نظامهای فلسفی مورد سخن است.

THE CAMBRIDGE ENCYCLOPEDIA OF THE MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA

Executive Editor Trevor Mostyn. Advisory Editor Albert Hourani. Cambridge, Cambridge University Press, 1988.504p.

این دائرةالمعارف خاورمیانه و افریقای شمالی به ترتیب موضوعات است و بدین تقسیم‌بندی (اهم مطالب)

□ سرزمین و مردم: محیط طبیعی - مناطق مهم - طرز راههای زندگی - زبان مردم - ادیان.
□ تاریخ: تاریخ باستان - از اسکندر تا اسلام - اسلام از آغاز تا قرن چهارم - اسلام میان سالهای ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ میلادی - صفویان و جانشینان آنها - امپراطوری عثمانی - مراکش - خاورمیانه و افریقای شمالی میان سالهای ۱۸۰۰ - ۱۹۳۹.

□ جامعه و اقتصاد: تحولات اقتصادی (تحولات کشاورزی - بانکداری اسلامی - نفت و صنایع) - تحولات اجتماعی (شهرسازی - مهاجرت - وضع آنان - قوانین - تجارت - بهداشت - آموزش - تحقیقات علمی - ورزش).

□ فرهنگ: دین و تلافی با ادیان دیگر - ادبیات (عربی - ترکی - فارسی - عربی - ارمنی).

□ هنرها: هنرهای پیشین مصر - میراث یونانی و رومی - هنرهای اسلامی - باغها - آشپزی).

□ موسیقی: نظریه موسیقی - رقص - تئاتر - سینما.

□ علوم: سنت فلسفی - ریاضی و فیزیک و نجوم - شیمی و کیمیا - علوم فنی - طب - تاریخ و جغرافیا.

□ کشورها: بیست و هشت کشور.

□ روابط میان کشورها: از جمله درباره جنگ عراق و ایران فصلی هست.

در نگارش این دائرةالمعارف هشتاد محقق و استاد دانشگاه شرکت کرده‌اند. مقالات ادبیات فارسی و ایران را محسن آشتیانی (اکسفورد) نوشته است. فرد هالیدی هم از نویسندگان چند مبحث است. قسمتی از مطالب هنری نگاشته هیلبراندست. شارل عیسوی و باقر معین و دکتر دیوید مورگان، جرج صلیبا از نویسندگان دیگر این مجموعه‌اند.

MIRZA FATH 'ALI AKHUNDZADEH

A Literary Critic. By Iraj Parsinejad. Piedmont (U.S.A). Jahan Book. 1990. 73p.

مندرجات این دفتر عبارت است از: معرفی فریبتیکا و رساله ایراد از آخوندزاده، درباره رومی و آثارش، درباره شعر و نثر، دیباچه کتاب، یادداشتی درباره کتاب، نامه به میرزا آقا تبریزی، هنر انتقاد، روش نگارش. ایرج پارسی نژاد دوست هم‌زمان اینک استاد زبان فارسی در دانشگاه توکیوست.

ORIENTALISTIC

Forschungsforum. Berichte aus der Otto- Friedrich- Universität Bamberg. Heft 2, 1990.

دانشگاه بامبرگ آلمان چند سال است شعبه خاص ایرانشناسی تأسیس کرده و دکتر برت فراگتر را به مدیریت و استادی آن برگمارده است. فراگتر ایرانشناس تاریخدان دانشمندی است که چند کتاب تاریخی خوب درباره ایران دارد. رساله دکتری او درباره تاریخ همدان در قرون اولی اسلامی است. فراگتر و چند تن از همکارانش قصد کرده‌اند هر چند یکبار تمام مطالب یکی از شماره‌های مجله آن دانشگاه را به مباحث مربوط به شرق اختصاص بدهند و شماره دوم سال ۱۹۹۰ به این منظور منتشر شده است.

از میان مقاله‌های این شماره چهار مقاله درباره ایران است. یکی از S. Tezcan درباره فرهنگ زبان خلجی و دیگر درباره مطالعات ایرانی آلمانی و اطریشی و سویسی به قلم برت فراگتر. سومین مقاله به قلم B. Hoffmann درباره وقف در ایران و چهارمین از فرامرز بهزاد درباره طرح لغتنامه آلمانی - فارسی و فارسی - آلمانی است.

CATALOGUE DES MANUSCRITS PERSANS

I. Ancien Fonds. Par Francis Richard. Paris. Bibliothèque Nationale. 1989.434p.

فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه ملی فرانسه (پاریس) میان سالهای ۱۹۰۵ تا ۱۹۲۴ به

نگارش ادگار بلوشه خاورشناس نامور آن کشور در چهار جلد منتشر شد. کتابخانه مذکور پس از مدت‌ها مناسب دیده است که فهرست نگاری تازه‌ای از مجموعه نسخه‌های خطی فارسی انتشار دهد و این خدمت نو و گسترده‌تر را فرانسس ریشارد مدیر قسمت خطی برعهده گرفت و توانست نخستین جلد آن را به بهترین وجه منتشر کند.

ریشارد در مقدمه تاریخچه مجموعه قدیم (Ancien Fond) کتابخانه را که در قرن هفدهم به وجود آمد بیان کرده و یک یک کسانی را که کتابخانه‌های خطی آنها به کتابخانه رسید شناسانده است. درین مجلد از فهرست، ۳۸۸ نسخه معرفی شده. نظر مؤلف کنونی درین فهرست متوجه به معرفی متن مطالب نسخه‌هاست که بهتر بتوان ادبیات فارسی را شناخت و درین راه از کتابهای استوری و متزوی بهره‌وری یافته است.

در زمینه نسخه‌شناسی کوشیده است که با توجه به معیارهای شناخته شده و با استفاده از احوال آثار خوشنویسان دکتر مهدی بیانی خطوط نسخه را بشناساند. درباره نوع کاغذ، او هم به مانند همه فهرست نگاران متوجه دشواری تشخیص و تعیین کاغذ از حیث گوناگونی و ناشناختگی کاغذهاست. به هر تقدیر کار فرانسس ریشارد از نمونه‌های برجسته فهرست نویسی اروپائیان درباره نسخه‌های خطی فارسی است.

بطور مثال به یکی از معرفیهای او نگاه می‌افکنیم: نسخه ۱۶۷ (صفحه ۱۸۲) کتاب کنه‌المراد فی وفق الاعداد تألیف شرف‌الدین علی بن شیخ حاجی یزدی معانی (متوفی ۸۵۸). می‌گوید نسخه دیگر از آن به شماره ۳۶۸ در کتابخانه هست. سپس مراجعی را که ازین کتاب یاد کرده‌اند می‌آورد. (سه مرجع: متزوی - گلچین معانی، دانش پژوه) ... پس از آن مشخصات نسخه شناسی می‌آید. نام کاتب و تاریخ تحریر و وضع سرلوح و نوع کاغذ و نام مالکین و تاریخ خریداری نسخه و چگونگی جلد.

فهرستهای پایانی فهرست عبارت است از: فهرست نام کتابها به خط فارسی - فهرست نام مؤلفان - فهرست نام خوشنویسان و کاتبان - فهرست نام مالکان نسخه‌ها - فهرست نام جاهای کاتب نسخه‌ها - فهرست سالشماری نسخه‌ها برحسب قدمت کاتب. فهرست نسخه‌های آرایشی - فهرست تحلیلی - فهرست تطبیقی شماره‌ها با فهرست بلوشه.

در میان نسخه‌ها نه نسخه از قرن هفتم هجری است. قدیمی‌ترین آنها کلیله و دمنه مورخ ۶۶۴ است. تعداد نسخه‌های قرن هشتم هفده نسخه و تعداد نسخه‌های قرن نهم بیست و پنج است و به همین ترتیب در هر قرن بر تعداد نسخه‌ها افزوده می‌شود.

درین فهرست یک طومار روی پوست آهو معرفی شده است و آن شجره پیامبران است. فرانسس ریشارد چنانکه شیوه درست و منطقی است در جنگها و مجموعه‌ها به تفکیک کامل پرداخته و حتی قطعات و مکوبها و بندهای هریک را جدا جدا با شماره فرعی معرفی کرده است (قابل دقت نظر آنها که در ایران مخالف این کارند و صریحاً گفتند و نوشتند چنین کاری برای پول دوستی است!)

CORPUS INSCRIPTIONUM IRANICARUM

The Bisitun Inscriptions of Darius the Great. Old Persian Text. By Rüdiger Schmitt.
London, 1991. 85p., 34plates.

دفتر نخست است از پژوهش رودیگر اشمیت راجع به کتیبه بیستون. شاید بعضی از خوانندگان ندانند که این کار بزرگ یعنی انتشار مجموعه کتیبه‌های ایرانی حاصل تصمیماتی است که به هنگام بیست و پنجمین کنگره بین‌المللی شرقشناسی (مونخ) گرفته شد و با کمک مالی یونسکو، دولت ایران، دولت پاکستان، مخبر السلطنه هدایت، شورای بین‌المللی فلسفه و علوم انسانی، اتحاد فرهنگستانی بین‌المللی و فرهنگستان انگلستان تاکنون بیست و یک مجلد از آن انتشار یافته است بدین شرح:

- کتیبه‌های روزگار ایران باستان (چهار جلد نشر شده)
- کتیبه‌های دوره سلوکی و پارتی و ایران شرقی و آسیای میانه (شش جلد نشر شده)
- کتیبه‌های سکایی (هفت جلد نشر شده است)
- کتیبه‌های زبان پهلوی (هفت جلد نشر شده است)
- کتیبه‌های زبان فارسی (چهار جلد نشر شده)
- مجلدات ضمیمه (دو جلد نشر شده)

جلد کنونی عکس‌های دقیق قطعه قطعه‌ای است از تمام کتیبه بیستون به انضمام تاریخچه خواندن و پژوهشها درباره آن به نقل حروفی کتیبه (پنج ستون) و آوانویسی و ترجمه انگلیسی و تعلیقات بر آن (ستون به ستون)، کتیبه کوچک و فهرستها. در پایان ملاحظات و اصلاحاتی درباره متن خوانده و کتبه و فهرست کلمات مورد پژوهش آمده است.

ENCYCLOPAEDIA IRANICA

Editor by E. Yarshater

چهارمین جلد از دائرةالمعارف ایرانیکا که احسان یارشاطر مبتکر، مؤسس و مدیر آن است در هشت جزوه ۸۹۶ صفحه منتشر شد. این جلد از «بایجوه Bayju» است تا قالی (بخش چهارم آن) (= Carpet).

هریک از اجزاء این مجموعه معرف واقعی آن بوده است و درین مجله هم چندبار از آن یاد شده. تخصص نویسندگان مقالات و ویراستاری دقیق و یکنواخت آنها و چاپ خوب و دست و دل‌بازانه، موجب استحکام بنایی است که برای فرهنگ ایرانی پشتوانه‌ای شده است و پژوهشمدان از مراجعه بدان بی‌نیاز نخواهند بود.

چون مدیر ایرانیکا به اصل انتقاد پای بندی دارد چند نکته درباره بعضی مسامحات مقاله‌ها گفته می‌شود.

- چون از بازار وکیل شیراز ساخته کریم خان یاد شده است شاید مناسب داشت که از بازار وکیل کرمان (که ساخته وکیل الملک نوری است) یاد شده بود. بیشتر به قصد آنکه شنوندگان تصور نکنند بازار وکیل کرمان هم از یادگارهای کریم خان است. (ص ۵۱).

- در «بازداری» کلمه «بازیاری» که صورت دیگری است از آن آورده شده است. اما ضرورت داشت گفته شود که «بازیاره» به معنی برزیگر و زارع و حتی در گویش یزدی به معنی «آبیاره» است. کما اینکه بازیارک bāzyārak به معنی دم جنبانک است، پرنده‌ای که لب آب می‌نشیند و با آب بازی می‌کند. (صفحه ۵۲). از مآخذ همین مقاله قوانین الصیاد تواند بود.

- در مقاله بازگشت ادبی به مناسبت فاصله زمانی آوردن نام میرزا آقاخان کرمانی در میان فاضل

خان گروسی و میرزا تقی خان امیرکبیر درست نمی‌نماید و شاید امیر نظام گروسی هم تناسب می‌داشت. (صفحه ۶۰ ستون دوم). به هر حال ترتیب زمانی رعایت نشده است.

- در سرگذشت ذبیح بهروز اشاره تصریحی به نامه‌ای که از او به تقی‌زاده درباره ادوارد براون چاپ شد (در مجله راهنمای کتاب) ضرورت داشت. آن نامه میان نوشته‌های او در مجله آرمان است. درباره او کتاب مستقلی هم توسط یکی از مریدانش قبلاً منتشر شد که اشاره‌ای بدان نشده است. - در دفتر اول می‌بایست بیت‌الله الحرام هم یاد شده بود که در ادبیات فارسی مراجع و مظاهر زیادی راجع به آن وجود دارد.

- نام سدیدالسلطنه محمدعلی خان است نه مهرعلی خان (صفحه ۵۷۳ کتابشناسی ذیل «بوشهری»).

- ذیل شتر camel شاید مناسب داشت که به «شتر گربه» و «شتر گاو پلنگ» هم اشاره شده بود. - در candel ضمن یاد از قندیل مناسب بود از نقش شدن آن بر روی سنگ مزارها و آویختن آن در محرابها که در شعر فارسی موارد دارد (فرو مرد قندیل محرابها) یاد می‌شد. - از کلمات مرکب از چهار (چار) آنها که جنبه دائرةالمعارفی دارد اینهاست: چهار چرخه، چاریار، چارسوق، چار صفا.

- نویسندگان کلمه «چای» توجهی به ذکر آن در ادبیات و متون نکرده‌اند. از چای در «آثار و احیاء رشیدالدین فضل‌الله همدانی تفصیلی آمده است و جزین در عهد مظفرالدین شاه میرزا سلیم ادیب الحکماء در رساله تفننات ثلاثه مطلبی تاریخی از ورود چای به ایران گفته است که من آن را در مجله سخن سال پنجم نقل کرده‌ام. در شماره پیش آینده هم مجموعه‌ای از آن اطلاعات آورده شده. از جلد پنجم (حرف چ) تاکنون چهار جزوه منتشر شده است. از قالی (Carpet) تا چین.

CATALOGO DEI MANOSCRITTI PERSIANI

Conservati nelle Biblioteche d'Italia Compilato da Angelo M. Piemontese Roma, Istituto Poligrafico e. zecca dello Stato. 1989. (Indici e Cataloghi, Nuova Serie, V).

مهمترین کار تحقیقی است که درباره نسخه‌های خطی فارسی موجود در ایتالیا (به استثنای واتیکان) انجام شده است. پیه مونتسه ایرانیان نامور همه نسخه‌های خطی فارسی موجود در کتابخانه‌های شهرهای بولونی (دو کتابخانه) - فلورانس (شش کتابخانه) - جنوا (یک کتابخانه) - میلان (سه کتابخانه) - مودنا (یک کتابخانه) - ناپل (یک کتابخانه) - پادوا (دو کتابخانه) - پرما (یک کتابخانه) - پسا (یک کتابخانه) - رم (شش کتابخانه) - سینا (یک کتابخانه) - تورینو (دو کتابخانه) - ونیز (دو کتابخانه) - ورونا (یک کتابخانه) - پالمو (یک کتابخانه) را درین فهرست عالمانه مرتب به فهرس متوع معرفی کرده است. تعداد نسخه‌های معرفی شده ۴۲۶ تاست.

خوانندگان قطعاً می‌دانند که قدیمترین نسخه شاهنامه (مورخ ۶۱۴) در فلورانس است و یکی از زیباترین نسخه‌های مصور منطلق الطیر عطار مورخ ۸۵۷ در شهر تورینو. پیه مونتسه درباره این هر دو نسخه ممتاز پیش ازین هم مقاله‌های جداگانه در نشریات علمی ایتالیا منتشر کرده است.

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه واتیکان سالهایی چند پیش از این توسط «روسی» منتشر شده

است.

پیر منتسه که سه سال است در ایران سمت رایزنی فرهنگی ایتالیا را در عهده کفایت دارد از ایرانشناسان ارزشمند ایتالیاست و شماره تألیفاتش درباره ایران از پنجاه در گذشته است.

EXCAVATIONS AT HAFT TEPE. IRAN

By Ezat O. Negahban.

Philadelphia, University of Pennsylvania, 1991. 156p. 7 plans, 13 figures, 58 plates.
(University Museum Monograph, 70)

مندرجات: مقدمه - ترتیب حفاری - معماری - مقابر - سفالها - شکلها و شمایلها - اشیاء ساخته از فلز و سنگ و استخوان - مهرها - خشتها و کتبه‌ها و نگاره‌ها - اشیاء تزیینی - نتیجه (معماری - دقاقات مذهبی - کتبه‌ها - هنر و صنعت).

نگهبان زنده سازنده تمدن و هنر هفت تپه است که با حفاری علمی در آن پهنه توانست یکی از گوشه‌های فراموش شده تمدن ایران را به جهان دانش باستانشناسی عرضه دارد.

FORM AND MEANING IN PESIAN VOCABULARY

The Arabic Feminine Ending. By John R. Perry. Costa Mesa. Mazda Publishers, 1991.
243 p. (Persian Studies Series, No.12)

بحشی است دقیق و تفصیلی درباره علامت تأنیث عربی «همه» که در آخر کلمات می آید و در فارسی استعمال زیاد دارد و مرحوم مجتبی مینوی شمه‌ای با نام «تیت مصدری» در آن باره سالها پیش نوشته شود.

پژوهش جان پری مدرس زبان فارسی در دانشگاه شیکاگو، بنابر یادداشت دکتر احسان یارشاطر در آغاز کتاب، مبتنی است بر مطالعه و دقت در یک هزار و پانصد کلمه، و چون این کلمات به زبانهای ترکی عثمانی و جغتایی و اردو حتی سواحلی و مالایایی هم وارد شده است اهمیت موضوع از لحاظ دستور زبان بسیارست.

دکتر جان پری درین پژوهش به مسائل و نکات مهمی دست یافته است که از نظر قواعد دستوری واجد اهمیت است و علاقه‌مندان درمی‌یابند که استفاده / استفادت، قوت / قوه، ضربه / ضربت هر یک چه مقام دستوری را داراست.

STUDIA IRANICA- CAHIERS

1- Sceaux Sasanides de diverses collections privées. Par Ph. Gignoux et Rika Gyaelen.
Leuven, Editions Peeters. 1982. 208p.

معرفی هفتاد نوع از مهرهای ساسانی است از مجموعه‌های خصوصی و در هر نوع (حیوان،

گیاه، انسان... تعداد زیادی مهر معرفی شده است.

- 2- Une collection de monnaies de cuivre Arabo-Sasanides. Par Raoul Curjel et Rika Gyselen. Paris, Association Pour l'Avancement des Etudes Iraniennes. 1984. 132p.

معرفی مجموعه‌ای است از سکه‌های مسی عربی ساسانی.

- 3- Etudes Iraniennes. Par Jean de Menasce. Paris. *AAEI*. 1985. 224p.

مجموعه‌ای است از مقاله‌های ساسانی‌شناس مشهور ژان دومناش که پس از مرگش از روی مجموعه‌ها و مجله‌ها گردآوری و نشر می‌شود و هجده مقاله است در پنج زمینه: آیین مانوی، آیین مزدک و متون پهلوی، مطالعات حقوقی در منابع پهلوی، خط‌شناسی و سندشناسی عهد ساسانی، مطالعات اسلامی.

مقدمه کتاب به قلم ژیلبر لازارست و مقاله یادبود دومناش به قلم شاگرد پهلوی دانش ف. ژینیو.

- 4- Bulles et sceaux Sasanides de diverses collections. Par Philippe Gignoux et Rika Gyselen avec la collaboration de A.D.H. Bivar. Paris. *AAEI*. 1987. 307p.

فهرست دیگری است از مهرهای ساسانی که از مجموعه‌های خصوصی و عمومی دیده شده است. (محسن فروغی - م. جزایری - ملک ایرج مشیری - م.ا. پیروزان - موزه ارمیتاژ لنین گراد - موزه ایران باستان تهران و...)

- 5- Transition Persioids in Iranian History. Actes du Symponium de Freiburg- En-Brigau. Paris. 1987. 263p.

مجموعه خطابه‌ها و مقاله‌هایی است که در نخستین مجمع انجمن ایرانشناسان اروپا منعقد شده در شهر فرایبورگ آلمان در مه ۱۹۸۵ خوانده شده است. متن بیست و چهار مقاله درین مجموعه درج است.

- 6- La région d'Arâk et de Hamadân: Cartes et documents ethnographiques. Par Hélène Desmet- Grégoire et Partrice Fontaine. Paris, 1988. 90p.

این مباحث در آن هست: جمعیت - روابط انسانی - کشاورزی - دامداری - قالی‌بافی و سفالگری - مسکن - نان پزی.

"SUR-E ESRAFIL" AND DEHKHODA

By Justin H.V. Majzub. Oxford, St. Antony's College. 1987. 144p.

رسالة ختم تحصیلات فوق لیسانس است که در آن تفصیل جریان انتشار صوراسرافیل در تهران و تحلیلی از مقالات آن و بحثی درباره سه شماره‌ای که در ایوردن سوئیس منتشر شده آمده است.

THE TIMURID ARCHITECTURE OF IRAN AND TURAN

By Lisa Golombek and Donald Wilber, with contribution by [others]. Princeton.

Princeton University Press. 1988. 2 volumes. 25,510- XVI colors plates, 481 plates, 161 figures.

کتابی است بسیار اساسی و معتبر نگارش عده‌ای از متخصصان تاریخ هنر و مخصوصاً محققان شناخت معماری دوره تیموری. خانم گلعبک خود از کسانی است که درباره این دوره مطالعات گسترده دارد و کتابی خاص آثار هرات دارد که سالها پیش طبع شد و شهرت گرفت - دکتر دونالد ویلبر هم از پیران آشنا به منطقه است و کتابی که سالها پیش درباره معماری عصر ایلخانان نوشت کافی است که معرف تخصص و تبحر او باشد.

کتاب حاضر معماری دوره تیموری در ایران و توران نام دارد و یکی از بهترین آثارست که ذوق معماری ایرانیان را نه تنها در سرزمین ایران کنونی بلکه در ماوراءالنهر (که مؤلفان کلمه توران را انتخاب کرده‌اند) است.

نام افرادی که در نگارش این کتاب شرکت کرده‌اند چنین است و چون مشترکاً این تألیف را به وجود آورده‌اند ذکر می‌کنیم از آن که کدام مقاله از کیست در کتاب نشده است:

Terry Allen, Leonid S. Bretanitski, Robert Hillenbrand, Renata Holod, Antony Hutt, L.I.V. Man'kovskaia, H.M.Nasirly, Bernard O'Kane

اما مندرجات کتاب:

بخش اول: قلمرو تیموریان (حاوی: تاریخ سیاسی - جامعه عصر تیموری متضمن مباحثی در اقتصاد و وضع جامعه و اوضاع طبیعی و تاریخی توران، خراسان، ایران مرکزی و غربی، مازندران - وضع فرهنگی - معماری و جامعه متضمن بنیادگذاری و صاحبان ساختمانها، معمارها و بناها و صنعت کاران).

بخش دوم: طرح ریزی - مصالح کار و مبانی بنا (صنعت کاران - موادکار - روش کار - مصالح و طرز کارهای آرایشی - اصول وقواعد طرح ریزی (هندسه - قوس - آرایشهای هنری - مقرنس) - باغ و باغ پردازی.

بخش سوم: مکتب تیموری (اسلوب پادشاهی - اسلوب شهری - تجربیات منطقه‌ای) - آگاهیهای مربوط به معماری عصر تیموری.

فهرست آثار در توران، خراسان، ایران مرکزی و غربی، مازندران.

فهرست بناها و صنعت کارانی که نامشان در ابنیه دوره تیموری آمده است.

جلد دوم سراسر عکسهای رنگی و سیاه و سفید و نقشه‌ها و طرحهای ابنیه و آثارست.

در فهرست قسمت ابنیه و آثار، معرفی ۲۵۷ بنای دوره تیموری با معرفی کافی از هر یک و در

باغ به منابع متعدد برای شناخت بیشتر آمده است.

از ضعفهای این کتاب بمانند غالبی کتابهای خاورشناسان سهوی‌های آوانگاری است مثلاً

مشکوتی را Mashkuti آورده‌اند به جای Meshkati یا Hakim را که حاکم و حکیم هر دو دانسته‌اند

در حالی که برای حاکم می‌بایست ه به کار می‌برند. سرریگ را به غلط Sar-i Rik (ص ۲۰) آورده‌اند

در حالی که در یادگارهای یزد سرریگ آمده.

دیگر ترجمه‌های نادرست است مثل گذره در صفحه ۳۶۹ (واژه‌نامه).

TIMUR AND THE PRINCELY VISION

Persian Art and Culture in the Fifteenth Century. By Thomas W. Lentz and Glenn D. Lowry. Los Angeles. County Museum of Art. Arthur M. Sackler Gallery. 1989. 396 p.

تیمور و منظر شاهزادگی، عنوان کتابی است زیبا و خوش چاپ و برآورده که به مناسبت تشکیل نمایشگاه هنر دوره تیموری در دو موزه شهرهای واشنگتن و لوس آنجلس انتشار یافت و شهرت گرفت. فهرست مندرجات آن را می آوریم تا روشن شود که این فهرست و معرفی نمایشگاه با چه دید پژوهشی و گسترده‌ای فراهم شده.

- دیباچه از مدیران دو موزه است.
- پیشگفتار از پردازندگان کتاب است و در آن از مؤسسه‌ها و کسانی که اشیایشان به نمایش درآمده است یاد کرده‌اند.

- تیمور و تصور قدرت فصلی است در معرفی تاریخ آن دوره.
- شاهرخ و شبکه شاهزادگان فصلی است درباره خدمات شاهزادگان وابسته به او در زمینه‌های

هنری.

- کتابخانه و بخش آثار تیموری.

- سلطان حسین و تجدید حیات وضع تیموری.

- بازتاب دوره تیموری.

- فهرست اشیاء (یکصد و پنجاه و نه قلم).

- ضمیمه (ترجمه عرضه داشت خطی - فهرست مقدماتی فعالیتها و حمایت‌های فرهنگی تیموریان) تصاویر زیادی از اشیاء به نمایش گذاشته شده و اینبه و آثار به تناسب موضوع لابه‌لای مطالب و

فصول مذکور به چاپ رسیده است و توضیحی درباره آنها ذیل هر مکتب مندرج است.

ترجمه عرضه داشت، که در صفحه ۳۶۴-۳۶۵ چاپ شده کار N. Thackston است. این

عرضه داشت سندی است که در طوقاپی سرای نگاهبانی می‌شود و یادگاری است از کتابخانه تیموریان و در آن اسامی کارکنان کتابخانه و منصب هر یک ذکر شده و برای اصطلاحات جلدسازی و نگارگری کتاب و آرایشهای آن سندی بسیار ارزنده است.

FRAUENFRAGEN IM MODERNEN ORIENT

Eine Ergänzungsbibliographie. Von I. Otto, M. Schmidt- Dumont. Hamburg, Deutsches Übersee- Institut. 1989. 121S.

کتابشناسی تکمیلی است راجع به زنان در خاورمیانه و آفریقای شمالی. ششصد و پنجاه و هشت عنوان مرجع در آن معرفی شده است.

THE GHAZALS OF HAFIZ

Concordance and vocabulary. By Daniela Meneghini Corrales. Roma. Cultural Institute of the Islamic Republic of Iran in Italy. 1988. pp.887.

بجز مقدمه و معرفی اصول تهیه کتاب صفحات ۴۷ تا ۵۹ به فهرست غزلها، صفحات ۵۹ تا ۳۲۷ آوانوشتۀ غزلها، صفحات ۳۲۷ تا ۵۴۵ (فهرست کلمات که ۷۲۲۷ تا است). این کتاب مفصل برآمده از طرح دانشگاه ونیزست و بر همان اسلوب و به مناسبت سال حافظ از طرف رایزنی فرهنگی ایران در ایتالیا به چاپ رسیده است.

HAFEZ. DANCE OF LIFE

Verse translation: M. Boylan- Illuminaton: Hossein Zenderoudi. - Prose translation: W. Clarke- Persian Calligraphy: Amir Hossein Tabnak, Afterword M.C. Hillmann. Washington. Mage Publisher, 1988. 107p.

این کتاب زیبایی چشم ربا در ایتالیا چاپ شده است. دوازده غزل حافظ است به خط فارسی و با ترجمۀ بیت بیت به انگلیسی از م. بویلن و نقاشیهای حسین زنده رودی. در بخشی دیگر از کتاب غزلها مصراع درکنار اصل غزل آوا نویسی شده است. در پایان آن خط حافظ شمس الدین محمد شیرازی که کلیات امیر خسرو دهلوی را کتابت کرده بوده است و نسخه اش در اوزبکستان است به عنوان خط حافظ شیرازی نقل شده است و کار درستی نکرده اند. برای زیبایی خوب است ولی از تحقیق به دور است. مؤخره میکل هیلمن، با یادداشتهای زیر صفحه ای آن موجب می شود که خوانندگان بخوبی پیشرفت رشته مطالعات حافظ شناسی را دریابند.

HISTORICAL GAZETTER OF IRAN

Edited by Ludwig W. Adamec. Graz (Austria). Akademische Druck. 1988-89. Vol.3 und 4. 480,787s.

از فرهنگ تاریخی آبادیهای ایران که دو جلد پیش از این با نامهای تهران و مشهد نشر شده بود. دو جلد به تازگی نشر شده است (جلدهای سوم و چهارم). جلد سوم آبادان نام دارد و جلد چهارم زاهدان. با این چهار جلد دوره این کار عظیم و مفید پایان گرفت.

IRANICA ANTIQUA

Vol. XXII-XXIII. Mélanges P. Amiet. Gent. 1988- 1989.

درین مجموعه اهدایی به پیر آمیه باستانشناس سی و شش مقاله درج شده و همه در زمینه مباحث باستانشناسی ایران و ایلام است. از ایرانیان گیتی آذری و دکتر عزت الله نگهبان درین جشن نامه مقاله دارند.

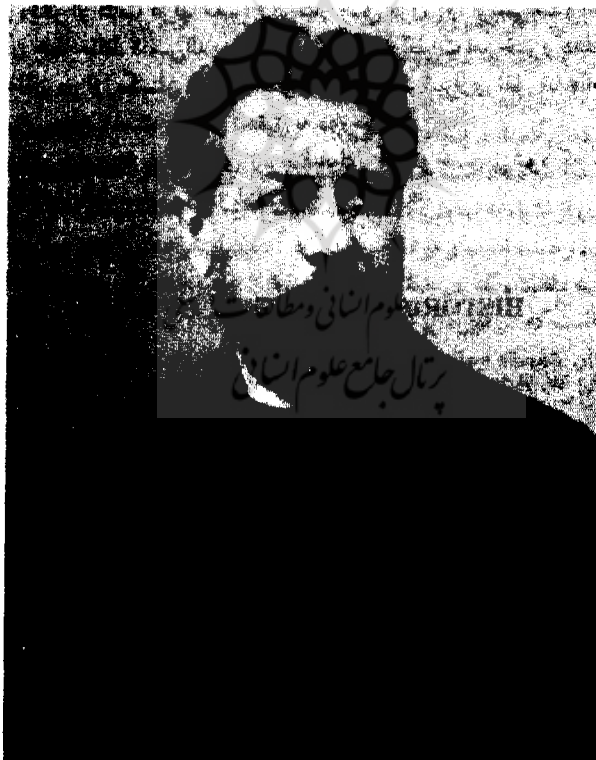
IRANISTISCHE MITTEILUNGEN

Herausgegeben Von Helmhart Kanus- Credé. Allendorf an der Eder, Antigon- Verlag.

اخیراً ایرانشناسی گرامی، آقای هلمهارت کانوس کرده که در سالهای پیش از ۱۳۴۰ در تهران تحصیل می‌کرد دفترهایی تازه از مجله‌ای که خود تأسیس کرده است (از سال ۱۹۶۷) و به رنج بسیار چاپ می‌کند برای ما فرستاده است. اهم مطالب مندرج در آن عبارت است.

جلد پانزدهم (۱۹۸۵)

سراسر نامه‌های ایرانشناس نامور فردریش کارل آندره‌آس (۱۸۴۶-۱۹۳۰) است. عکس این ایرانشناس زبانشناس را چون تاکنون در مطبوعات ایران چاپ نشده است در اینجا به چاپ می‌رسانیم.



Prof. Dr. Friedrich C. Andreas (1846-1930)

CATALOGO DEI MANOSCRITTI PERSIANI

Conservati nelle Biblioteche d'Italia. Compilato da Angelo M. Piemontese Roma, Istituto Poligrafico e. zecca dello Stato. 1989. (Indici e Cataloghi, Nuova Serie, V).

مهمترین کار تحقیقی است که درباره نسخه‌های خطی فارسی موجود در ایتالیا (به استثنای واتیکان) انجام شده است. پیه مونتسه ایرانشناس نامور همه نسخه‌های خطی فارسی موجود در کتابخانه‌های شهرهای بولونی (دو کتابخانه) - فلورانس (شش کتابخانه) - جنوا (یک کتابخانه) - میلان (سه کتابخانه) - مودنا (یک کتابخانه) - ناپل (یک کتابخانه) - پادوا (دو کتابخانه) - پرما (یک کتابخانه) - پسا (یک کتابخانه) - رم (شش کتابخانه) - سیهنا (یک کتابخانه) - تورینو (دو کتابخانه) - ونیز (دو کتابخانه) - ورونا (یک کتابخانه) - پالمو (یک کتابخانه) را درین فهرست عالمانه مرتب به فهارس متنوع معرفی کرده است. تعداد نسخه‌های معرفی شده ۴۳۶ تاست.

خوانندگان قطعاً می‌دانند که قدیمترین نسخه شاهنامه (مورخ ۶۱۴) در فلورانس است و یکی از زیباترین نسخه‌های مصور منطق‌الطیر عطار مورخ ۸۵۷ در شهر تورینو. پیه مونتسه درباره این هر دو نسخه ممتاز پیش ازین هم مقاله‌های جداگانه در نشریات علمی ایتالیا منتشر کرده است. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه واتیکان سالهایی چند پیش ازین توسط «روسی» منتشر شده است.

پیر منتسه که سه سال است در ایران سمت ریزنی فرهنگی ایتالیا را در عهده کفایت دارد از ایرانشناسان ارزشمند ایتالیاست و شماره تألیفاتش درباره ایران از پنجاه درگذشته است.

جلد شانزدهم (۱۹۸۶) در دو دفتر

- دنباله نامه‌های آندره آس
- ترجمه مشوی حبیب یغمائی (درباره خور و بیابانک) به زبان آلمانی توسط کانوس کرده
- شاهنامه و تاریخ نوشته ارنست هرتسفلد
- دنباله نامه‌های فریدریش آندره آس (از ۱۸۸۱-۱۸۸۹)

جلد هفدهم (۱۹۸۷) دفتر دوم آن به ما نرسیده است

- ایران کهن و آمدن آریاها از رمن گیرشمن (ترجمه از فرانسه به آلمانی)

جلد هجدهم (۱۹۸۸) در سه دفتر

- چهره جهانی فردوسی از کانوس کرده
- افسانه کرس اسپا و دانستان دینیک از هنریک ساموئل نویرگ
- (از فرانسه به آلمانی ترجمه شده است)
- ترجمه شاهنامه - داستانهای گرشاسپ، کی قباد، کی کاوس توسط کانوس کرده.

ISLAMISCHE HANDSCHRIFTEN (I)

Persische Handschriften

Von Dorothea Duda. Wien, Verlag der Osterreichischen Akademie der Wissenschaften, 1983. Textband 367 s, Tafelband 562, 18 (The Illuminierten Handschriften und Inkunablen der Osterreichischen Nationalbibliothek, Band 4,5)

کتابخانه ملی اطریش در میان نسخ خطی خود تعدادی نسخه‌های خطی مصور دارد و از چندی پیش اقدام کرده است که فهرستهای تازه‌ای برای این دسته از نسخه‌های خطی نوشته شود. فهرست نسخه‌های خطی اسلامی آنجا را فلوجل در قرن گذشته نوشته بوده است.

خانم درو تا دودا که از خاندان شرقشناسی است و اکنون در اطریش خود از ناموران ایرانشناسی در شمارست متصدی نگارش فهرست نسخه‌های خطی مصور فارسی شد و کتابی که در اینجا معرفی می‌شود حاصل کوشش و دانایی اوست که به کاغذ و شکل آراسته‌ای از طرف مؤسسه انتشارات فرهنگستان کشور اطریش چاپ شده است.

جلد اول این کتاب حاوی معرفی و فهرست‌هاست و جلد دوم دربرگیرنده عکسهای مجالس تصاویر و تذهیب‌ها.

در جلد اول این مطالب دیده می‌شود:

- گنجینه قدیم از آن جمله است شهنشاه نامه صبا، خلاصه الاخبار، خواندمیر، دیوان کمال

خجندی و...

- گنجینه جدید

از آن جمله است شاهنامه مورخ ۹۴۶ و ۱۰۲۶، حدیقه الحقیقه، تحفة الغرائب،

دستورالکاتب، تاریخ و صاف، اخلاق منصوری، حالنامه، دیوان حفظ مورخ ۸۵۹

- مجموعه‌ها و مرقعات

- تک تصاویر

- قطعات

- فهرست منابع و مدارک

- فهرست مؤلفان

- فهرست عناوین کتب

- فهرست خوشنویسان، کاتبان

- فهرست اماکن

- فهرست اسامی اشخاص و اماکن و اقوام و نباتات و حیوانات تصویر شده

- فهرست تصاویر جلد ضمیمه.

در معرفی هر یک از نسخ مشخصات نسخه با ارجاع به فهرست فلوجل و سپس شرح تصاویر آن نسخه به تفصیل آورده شده است.

چاپ روشن و گویای عکسها بیننده را به این تصور می‌اندازد که نسخه خطی را در دست دارد.

نخستین تصویر آن ورق اول نسخه ممتازالابنیه عن حقائق الادویه به خط اسدی طوسی مورخ شوال

۴۴۷ است. شاید حق آن بود که خانم دودا در ذکر منابع به تصحیح احمد بهمنیار و چاپ حسین محبوبی اردکانی (دانشگاه تهران) و مقاله‌های محبوبی اردکانی و محمد تقی دانش‌پژوه درباره نسخه دیگر کتاب اشاره کرد بود. همانطور که در مقدمه چاپ لوحی ممتاز الانبیه دراتریش این تازه‌ها را متذکر شده‌اند. در بخش عکسها، عکس جلد‌های ممتاز و هنری هم آمده است و همچنین شمشه‌ها و ترنج‌های آرایشی (عکسهای ۸ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۶ تا ۲۲ دیده شود) و از آنها برمی‌آید که چه نسخه‌های مزین و نفیس و عالی و ممتاز در نوبت کتابخانه ملی وین قرار گرفته است. مانند نسخه دیوان حافظ مورخ رمضان ۸۵۹ به خط محمد الجاسمی که از شمسه ظریف آن درمی‌یابیم که نسخه برای خزانه بابر نوشته شده بوده است.

از همین زمره است شمسه دیوان سید جلال عضد یزدی کتابت سال ۸۵۵ هجری. دیوان حافظ خط نستعلیق بی تاریخ (شماره 79 Mixt) را ایرانی یا ترکی خوانده‌اند. اسلوب خط آن که چاپ شده است گواه است بر ایرانی بودن آن نه ترکی. اگرچه هاشها و مالکیت آن خط‌های ترکی است. مجموعه ۱۱۵۱ حاوی ابیاتی از مولانا و باباافضل کاشانی و محمود شبستری به خط عبدالکریم بن عبدالرحمن خوارزمی است. این کتاب درده سالگی این خط خوش ممتاز را داشته است. خطی که حیرت آورست.

جلدهای نفیس در مجموعه وین متعددست. از آن جمله است از آن مجموعه ۳۵۶ و گنجینه جدید ۱۱۶ و مجموعه ۳۲۴.

از جلد‌های دوره ناصرالدین شاهی با تاج و شیر و خورشید و سجع ناصرالدین شاه جلد سفرنامه فرنگستان ناصرالدین شاه قابل دقت نظر است.

تاریخ نسخه رباب نامه سلطان در شمسه آن و رقم پایان ۷۶۷ است و در فهرست صفحه ۲۱۹ سال ۸۶۷ آمده است. نسخه ممتازی است.

امیدست کتابخانه‌های دیگر هم بر این روال نسخه‌های مصور خود را معرفی کنند. رویینسون و نصرالله مبشر الطرازی سالها قبل نسخه‌های کتابخانه جان ریلندز و کتابخانه ملی قاهره را بدین صورت معرفی کرده‌اند.

THE ITALIAN EMBASSY IN TEHRAN

Edited by Angelo Piemontese. Padova, 1990. 98 p.

سفارت ایتالیا در ایران دارای دو باغ است: یکی زمستانی است در خیابان سفارت فرانسه. این محل موقعی که ساختمانش را می‌ساختند بیرون از شهر تهران بود و نصرت آباد نام داشت. باغی بود که نصرت الدوله فیروز میرزای بزرگ در عهد ناصری ایجاد کرده و بعدها به یکی از اعیان فراگوزلو واگذار کرده بود.

دیگری تابستانی است در خیابان فرمانیه (شمیران) که باغ ییلاقی فیروز میرزا نصرت الدوله دوم (پسر عبدالحسین میرزا فرمانفرما و از عاقدان جنجالی ولی تیزهوش قرارداد ۱۹۱۹) بود و در سال ۱۹۴۰ پس از درگذشت او به سفارت ایتالیا فروخته شد.

آنجلو پیومنتسه ایرانشناس نامور و بسیار پرکار و دانا درین مدت کوتاهی که به رایزنی فرهنگی

در ایران منصوب شده فعالیت فرهنگی گسترده‌ای را آغاز کرد و از آن جمله است همین کتاب بسیار زیبا و خوش چاپ که درباره تاریخچه دو باغ و ساختمان آنها با بهترین عکسهای که کامران عدل انداخته است در ایتالیا به چاپ رسانیده است.

متن به انگلیسی و حاوی چند مقاله است. مقاله اول نوشته کامران صفامنش است در بیان تاریخچه ساختمان و جنبه‌های معماری آن. نوشته بعدی معرفی پرده‌های نقاشی ساختمان است به قلم یحیی ذکاء و پس از آن سرگذشتی است کوتاه از زندگی نصرةالدوله فیروز به قلم منصوره اتحادیه. مقاله آخری درباره کاشیهای به کار رفته در ساختمان هم نوشته یحیی ذکاء است.

LIRICA PERSICA

- 1- Handbook of Lirica Persica: Daniela Meneghini Corraale- Giampaolo Urbani- Riccardo Zipoli. Venezia. Poligrafo, 1989. 114p.
- 2- Hafez: Daniela Meneghini Corraale. Venezia. Poligrafo. 1989. 438p.
- 3- Faghani: Roscianach Habibi- Riccardo Zipoli. Venezia. Poligrafo. 1990. 415p.
- 4- Taleb: Daniela Meneghini Corraale. Venezia. Poligrafo. 1990. 424p.
- 5- Naziri: Narges Samadi- Riccardo Zipoli. Venezia. Poligrafo. 1990. 429p.
- 6- Farroxi: Daniela Meneghini Corraale. Venezia. Poligrafo. 1990.

مجموعه این شش جلد فرهنگ بسامدی از حافظ و بابا افغانی و طالب آملی و نظیری نیشابوری و فرخی سیستانی بخشی است از کاربردی که به ابتکار و اشراف ریکاردو زیولی استاد جوان ادبیات فارسی در دانشگاه و نیز آغاز شده است و با دقت و پشتکار و صرف وقت و اعتبار مالی دانشگاهی در راه پیشرفت است.

زیولی از سالها پیش با استفاده از کامپیوتر و نیروی دانشجویان مستعد جوان و توانا به این کار همت گذارد. برنامه و هدف طرح او در جزوه اول که تمام مشخصات در آن گفته شده مشخص گردیده است. او از هر یک از شعرای پنج گانه‌ای که نامشان آورده شد هزار بیت به کامپیوتر داده و نتیجه‌گیری استخراج و چاپ شده است. بطور مثال: در هزار بیت فرخی ۲۸۵۷ کلمه غیر مکرر هست (به ترتیب حروف الفبائی لاتین در کتابچه چاپ شده) و ازین جدول می‌توان دریافت که هر کلمه‌ای چندبار در آن هزار بیت به کار رفته است. مثلاً لعل شش بار، لاغر هشت بار و «که» سیصد و ده بار و کژدم دو بار و... در اول هر یک ازین دفاتر متن هزار بیت شعر مورد رسیدگی به خط آوانویسی چاپ شده است. این کتابها در سلسله انتشارات شعبه «اور آسیائی» دانشگاه و نیز به چاپ می‌رسد که چنین عنوانی دارد. Eurasiatica. Quaderni del Dipartimento di: Studi Eurasiatici Università degli Studi di Venezia (12,13,14,18,20,25).

زیولی در ورقه‌ای که لای آخرین مجله گذارده است یادآور می‌شود که پیش از او دو کار کامپیوتری درباره فرهنگ بسامدی حافظ شده است:

- 1- S. M. Hockey- A concordance to the poems of Hafez with output in Persian characters. *The Computer and Literary Studies* Edinburgh, 1973. pp.291- 306

2- A. Jones- Producing a cocordance of the Divan of Hafez by Computer. *Report and reflections, Convegno internazionale sulla poesia di Hafez*. Roma, 1978. pp.99- 110.

البته باید دانست که B. Utas هم به وسیله کامپیوتر فرهنگ بسامدی سنایی را در سال ۱۹۷۸ در مالموه منتشر کرد.

MANUSCRIPTS OF THE MIDDLE EAST

A Journal devoted to the study of handwritten materials of the middle East. Edited by François Déroche, Adam Gacek and Jan Just Witkam. Volume 4. Leiden, Ter Lugt Press, 1990.

مجله نسخه‌های خطی خاورمیانه را ویتکام کتابدار دانشگاه لیدن (هلند) که از متخصصان نسخه‌های شرقی است بنیادگذار و از جلد چهارم با همکاری دو تن دیگر از متخصصان انتشار یافته است. A. Gacek از کانادا و F. Déroche از پاریس. موضوع مقالاتی که درین شماره چاپ شده چنین است:

- F. de Jong - شناخت نگاره‌ها و نقوش لوحه‌ای در مکتب بکاشی
 - N. Van den Boogert - یادداشتهایی درباره خط مغربی
 - A. Gacek - اجازه خوشنویسی حسن الرشیدی مصری
 - J. J. Witkam - نسخه‌های عربی جدید در کتابخانه ملی تونس
 - Don Baker - یادداشتی درباره نسخه خطی بر کاغذ شرقی
 - J. A. C. Greppin - لغتنامه سه زبانی ادویه مفردة ارمنی به سه زبان
 - J. Knappert - ادبیات سواحلی به خط عربی
 - J. J. Witkam - نظام‌العلماء الخاتم الانبیاء حسن کافی آق‌حصاری
 - H. de Leeuw - اولین قرارداد میان هلند و اندونزی
 - M. Marin - غذا برای لذت و صحت در اسلام قرون وسطی
 - (and) D. Waines - (با ترجمه بخشهایی درباره عسل و شکر)
 - W. Raven - کتاب الزهراء ابن داود (نسخه و چاپ)
 - G. Schubert - ستونی سنگی به یادگار هلموت ریتز در استانبول
 - A. Gacek - ممیزات خط عربی دوره مالیک
 - D. M. Varisco - متون کشاورزی قرون وسطایی از رسولیان یمن
 - J. J. Witkam - اوراق قرآن یافت شده در یمن
 - J. J. Witkam - سلسله انتشارات لوحی مؤسسه تاریخ علوم عرب و اسلام فرانکفورت
- نقد فهرست وصفی

LES MANUSCRITS DU MOYEN- ORIENT

Essais de codicologie et de paléographie. Actes du Colloque d'Istanbul (26-29 Mais 1986). Edités par François Déroche. Istanbul Paris. 1989. (Varia Turcica, VIII).

موضوع مقالات مندرج درین مجموعه چنین است.

- J. J. Witkam - مقاصد و روشهای فهرست نگاری نسخه های خاورمیانه
- M. Isa Waley - مسائل وامکانات تشخیص تاریخ کتبات نسخه های خطی فارسی
- A. Berthier - مجموعه نسخه های ترکی کتابخانه ملی پاریس
- A. Hartmann - درباره نسخه خط مؤلف چاپ نشده ابن الجوزی
- A. Gallotta - مسائل تاریخ گذاری نسخه های خطی ترکی
- D. Duda - مرمت و رفع عیب نسخه های خطی شرقی
- R. Sheshen - مشخصات خط چهارنسخه خطی قرن چهارم هجری
- Y. Sauvan - رساله کتابت دوره ناصریان (تحفة الخواصر)
- A. Gacek - دستوره های فنی درباره نسخه برداری و مقابله از متون قدیم عربی
- Y. Porter - ترجمه فارسی رساله ابن بادیس (سال ۱۰۲۵)
- P. Orsatti - نوشته های شعری در نسخه های خطی فارسی قرن پانزدهم و شانزدهم میلادی
- A. M. Piemontese - شعرهای پایانی در رقم نسخه ها
- F. Richard - خط دیوانی یا تعلیق (سید محمد منشی)
- J. M. Bloom - یک نسخه قرآن کوفی اوائل روزگار فاطمیان
- F. Déroche - درباره یک عده از نسخه های خطی قرآن قدیم
- U. Derman - سوره قرآن خط کوفی لاکه از قرن نهم هجری
- B. St. Laurant - توصیف یک نسخه ممتاز قرآن
- Sh. S. Blair - درباره شاهنامه دموت
- M. S. Simpson - قاعده گذاری برای سالشماری نسخه های عصر صفوی
- کتاب همراه عکسهای زیاد از نسخه های خطی مورد گفتگو در مقاله هاست.

MATHNAWI. LA QUÊTE DE L'ABSOLU

Traduit. du Persan par: Eva de Vitray Meyerovitch et Djamchid Mortazavi. Paris, Editions du Rocher, 1990. 1705 p.

در چهل و هشت صفحه مقدمه، مترجمان مولانا و مشوی را به جامعه فرانسوی زبان شناسانده و مبانی عرفانی و مظاهر تمثیلی آن را مورد تحلیل قرار داده و پس از ترجمه شش دفتر مشوی لغتنامه ای برای کلمات فارسی و عربی غیر قابل ترجمه از قبیل نفس، ابابیل، بقا، ذکر ترتیب داده و معنای مورد نظر

مولانا را برای خوانندگان فرانسوی زبان توضیح داده‌اند. در حواشی صفحات هم گاهی توضیحاتی بر آیات یا کلماتی که موجب تعقید معنی می‌شود آورده‌اند.

مترجمان در مقدمه خود دشواری ترجمه چنین متنی را یادآور شده و گفته‌اند بطور مثال ناز و غیرت مخصوصاً درجایی که با خداوند مرتبط باشد دشوار است. از همین قبیل «آب و روغن کردن» و «سیبیل دود دادن» رامثال آورده‌اند. طبیعی است که در ترجمه اتکاءشان بر چاپ نیکلسن بوده است.

دکتر جمشید مرتضوی درین سالهای چهارده پانزده ساله توانسته است از راه ترجمه کردن عده‌ای از متون زبان فارسی فرهنگ ایرانی را در کشور فرانسه و در میان فرانسوی زبانان بیش از پیش معرفی کند. قدرش شناخته و اجرش با دوستداران زبان فارسی است.

ناشر فرانسوی این ترجمه را با چاپ و کاغذ مرغوب و دست و دلبازی به چاپ رسانیده است.

MINIATURE PAINTING IN OTTOMAN BAGHDAD

By Rachel Milstein. Costa Mesa (U.S.A). Mazda Publishers. 1990. (Islamic Art and Architecture, No.5).

سلسله انتشارات «مژده» در رشته هنر و معماری به پنجمین جلد رسید. این جلد به معرفی و توصیف مینیاتورهای مکتب بغداد عصر عثمانی اختصاص دارد. مطالب اساسی این تألیف هنری و پژوهشی عبارت است از:

- توجیه نقش مینیاتور و تحلیل نگاره‌ها

- نقشهای تواریخ پیامبران

- حماسه‌های مذهبی از حضرت محمد (ص) تا واقعه کربلا

- داستانهای زندگی عرفای بزرگ

- مجالس تصویری کتب تاریخی و ادبی

اسلوب مکتب بغداد

- ترکیب، فضا و زمان

- آرایش و ترکیب

- تجسم انسانی

- حیوانات و نباتات

- رنگها

نتیجه - توسعه مکتب بغداد

فهرست نسخه‌های مصور

کتابشناسی

نکته‌های جزئی که درباره نامها طرز آوانویسی آنها باید گفت ازین مانده است:

- کلمه غلام براسم ملاحسین کاشفی (ص ۱۰۶) غلط است. ظاهراً ملا را غلام خوانده‌اند.

در همان صفحه اخلاق محسن غلط و اخلاق محسنی درست است.

همایون‌نامه (ص ۱۰۷) چرا Lights of canopus ترجمه شده است و آن ترجمه انوار سهیلی

است.

پنجاه و شش نسخه برای این تحقیق مورد رسیدگی و پژوهش مؤلف بوده است.

WELLCOME INSTITUTE FOR THE HISTORY OF MEDICINE

A descriptive and analytical catalogue of persian manuscripts in The Library of the Wellcome Institute for The History of Medecine by Fateme Keshavarz. London. 1986. pp.705.

مؤسسه ولکام که برای تحقیق در تاریخ پزشکی است چهار صد و شصت نسخه خطی فارسی دارد و خانم فاطمه کشاورز درین فهرست خوش چاپ آنها را معرفی کرده است. در قسمت شرقی این مؤسسه بیش از یازده هزار نسخه خطی به سی زبان هست. مقدمه خانم کشاورز در معرفی کلی مؤسسه و نسخه‌های معتبرتر آن است.

مؤلف در معرفی هر نسخه نام کتاب، نام مؤلف، محتویات، و وصف نسخه موجود در ولکام، نسخه‌های موجود در مجموعه‌های دیگر را به دست می‌دهد و چون سعی مؤلف بر اجمال است مراجعه کنندگان نمی‌توانند اطلاعات نسبتاً وسیع به دست بیاورند. بطور مثال در صفحه ۱۵۴ یاد شده است که ذخیره خوارزمشاهی در سال ۱۳۴۴ در تهران چاپ شده است و مراجعه کنندگان طبعاً تصور خواهند کرد که تمام آن کتاب ده جلدی در آن سال به طبع رسیده. درحالی که در سال ۱۳۴۴ فقط جلد اول از آن کتاب منتشر شده بوده است.

ص ۱۰۸- اصل نسخه الاغراض الطیبه جرجانی که بطور عکسی چاپ شده متعلق به دانشگاه تهران است ولی چاپ آن توسط بنیاد فرهنگ ایران انجام شده است.

ص ۱۱۴- زلو (= زالو) غلط نیست و تلفظی لهجه‌ای است از آن. پس احتیاجی به تصحیح آن نیست.

ص ۲۷۴- مستوجب المجهاد نام نسخه نیست. نقل قولی است از کتابی دیگر. ازین گونه عنوان‌های استخراجی زیاد دیده می‌شود.

ص ۳۳۶- شگرف نامه علی‌الظاهر تصحیف تنگسوق نامه است.

ص ۳۸۷- ملتته ذکایه نادرست / ملقطه درست است.

ص ۳۱۱- تألیف شریف نام کتاب نیست.

ص ۴۱۲- رساله موجز و دلپذیر نام کتاب نیست.

از نسخه‌های قابل توجه و کم که درین مجموعه هست اینها قابل ذکر است.

- ترجمه قانون ابن سینا از فتح‌الله شیرازی.

- نسخه قدیم تذکره‌الاولیا خط قرن هفتم.

- ولادت اسکندر میرزا تیموری از محمودکاشی منجم مورخ ۸۱۲ (تریزی و نفیس).

- فرسنامه مصور مورخ ۱۰۵۱

- آتش بازی مورخ ۱۱۷۴.

اغلب کتب طبی مضبوط درین مجموعه از مؤلفات هندی است.

WHEN THE ELEPHENTS CAME

By Nima Yushij. Retold Mariam Evans.

(آهو و پرنده‌ها - نیما یوشیج)

Washington, Mage Publishers. 1988.

چاپ زیبا و خوش طرحی است از آهو و پرنده‌های نیما یوشیج به زبان فارسی با ترجمه انگلیسی و با تصاویر خوش رنگ و حالی. این کتاب در ژاپون چاپ و در امریکا پخش شده است و ناشر ایرانی است (باتمانقلیج).

HYDERABAD: AFTER THE FALL

Edited by Omar Khalidi: Wichila, Kansas (U.S.A). Hyderabad Historical Society, 1988.

219p.

W.C. Smith	مجموعه سیزده پژوهش است دربارهٔ حیدرآباد (دکن) هندوستان
C. Eagleton	حیدرآباد: فاجعهٔ اسلامی
زبیده یزدانی	مسئله حیدرآباد پیش از شورای امنیت
عمر خالدی	پایان دوره
زهیر احمد	گزارش قاضی محمد عبدالنفر
T. P. Wright	حیدرآباد در تجدید تشکیلات ۱۹۵۶
T.P. Wright	تجدید حیات مجلس اتحاد مسلمین
رشیدالدین خان	مسئله دارالسلام و روش قضاوت نونانی و مطالعات فرنگی
Ratna Naidu	اهم مسائل مسلمانان در حیدرآباد
اکبر س. احمد	جامعهٔ مسلمانان بیدراز ۱۹۴۸
اسامه خالدی	جامعهٔ مسلمانان در هندشمالی - حیدرآباد
عمر خالدی	از عثمانیه تا یرلا مندی
	کتابشناسی دربارهٔ عملیات نظامی سال ۱۹۴۸

IRANIAN JEWRY DURING THE AFGHN INVASION

The Kitab- i Sar Guzaast-i Kashan of Babai B. Farhad. Text Edition and Commentary by Vera B. Moseen. Wiesbaden. Franz Steiner Verlag, 1990. 1785. (Freiburger Islamstudien. Band XIV.)

سرگذشت کاشان از بابای بن لطف، متنوی کم‌مایه و سست پرداخته شده‌ای از یک حادثهٔ تاریخی مربوط به زندگی یهودان در کاشان در دورهٔ حضور افغانهاست.

پیش ازین اشاراتی ازین کتاب در نوشته‌ها و پژوهشهای فیصل (امریکائی) و لوی (ایرانی) و چند مرجع دیگر شده بود. چند سال پیش همین پژوهنده که نامش در بالا آمده است رساله‌ای منفرد در تحصیل و توصیف مطالب همین رساله منتشر ساخت (۱۹۸۷).
کتاب کنونی حاوی متن فارسی (به خط فارسی) و متن فارسی به خط عبری (ژودثو پرشین) و ترجمه انگلیسی و مقدمه‌ای در سرگذشت سراینده است.
متن از روی نسخه کتابخانه ملی پاریس و مؤسسه بن زوی استخراج شده است.

ETUDES MANICHEENNES

Bibliographie critique 1977-1986./ Par M. Tardieu Paris. Institut Français de Recherche en Iran. 1988. 157p. (Abstracta Iranica, volume hors serie, 4).

درین کتابشناسی مربوط به آیین مانی، هفتصد و چهل سه کتاب و مقاله که میان سالهای ۱۹۸۶-۱۹۷۷ (ده سال) به زبانهای اروپائی انتشار یافته معرفی شده است. اما در ایران، تعداد همه ترجمه‌ها و شبه تحقیق‌های مربوط به مانی شاید به پانزده نرسد.

جغرافیای تاریخی شیروان

تألیف محمداسماعیل مقیمی. مشهد. معاونت فرهنگی آستان قدس. ۱۳۷۰. وزیری.
۵۷۱ (ش ۱۶۱ - خراسان، ۲)

به ابتکار دکتر محمدحسین پاپلی یزدی مقدمات تهیه «دائرةالمعارف جغرافیای خراسان» در بیست و سه مجلد فراهم آمده و اینک پس از جغرافیای تاریخی ولایت زاوه تألیف ارزشمند محمدرضا خسروی و کلات نادری تألیف همو (هر دو از انتشارات مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی) کتاب بسیار دلپسند و مفید جغرافیای تاریخی شیروان تألیف محمد اسمعیل مقیمی را پیش روداریم.
این کتاب در نه بخش است و تقریباً همه مطالبی را که می‌باید در برداشته باشد دربردارد و مجموعه‌ای است که خواستار را با اطلاعات مورد احتیاج دساز می‌کند. بخش اول جغرافیای تاریخی شیروان است با توجه به دوره پیش از اسلام و پس از آن براساس دوره‌های تاریخی. بخش دوم جغرافیای طبیعی شیروان است (کوه - زمین شناسی - چینه شناسی - پوشش گیاهی - جانوران - آب و هوا - ییلاقها - غارها - معادن).

بخش سوم جغرافیای انسانی شیروان نام دارد و مساحت و جمعیت و نژاد و تیره و مهاجرت و تاریخچه فرهنگ و لهجه و گویش و ادارات و مساجد و علما و روحانیون موضوعات آن است.
در بخش چهارم که مربوط به اوضاع اقتصادی است از محصولات، دامداری، عشایر، صنایع و کارخانه‌ها، نیروگاهها، صنایع دستی، تجارت، راهها و موقوفات آستان قدس رضوی یاد شده است.
بخش پنجم در توصیف آثار و بناهای تاریخی است (اغلب از دوره مغول و تیموری).
بخش ششم به شرح حال دانشمندان و عرفا و هنرمندان و شاعران و خطاطان اختصاص دارد.

وقایع و حوادث تاریخی از زمان جنگ بین‌المللی اول تاکنون موضوعات بخش هفتم است. در بخش هشتم با آداب و رسوم و ضرب‌المثلها، و بازیها و غزلها آشنا می‌شویم. بخش نهم نظری به جغرافیای روستایی شیروان عنوان دارد و نود و شش روستا به ترتیب حروف الفبایی معرفی شده است.

پژوهشی درباره نقش دینی واجتماعی قصه‌خوانان در تاریخ اسلام و ایران. از رسول جعفریان، تهران، رنوف، ۱۳۷۰. رقی. ۱۹۰ ص.

نام کتاب گویای مندرجات آن است. قصه‌گویان (قصاص) در تاریخ جامعه‌های اسلامی تأثیری مهم داشته‌اند و قصه‌ها و روایات زیاد در متون تواریخ و کتب ادبی راجع به آنها هست. این صنف در روزگار صفوی در ایران، اهمیتی و مقامی سیاسی و تبلیغاتی یافتند و از عوامل گسترش قدرت دولت شدند.

اهم موضوعهای مورد تحقیق درین کتاب عبارت است از: منابع شناخت، کتاب القصاص و المذکرین، معنای قصص، پیشینه در دوره جاهلیت، پیامبر (ص) و قصاص، ارتباط قصص با روایات اهل کتاب، قصه خوانی و تصوف، دیدگاههای محدثین و تابعین درباره قصاص، احوال و ادب قصه‌خوانان، قصه خوانی در ایران، قصه خوانان عصر صفوی، نوادر قصاص، نوادر قصاص در «نثرالدره»، نوادر قصاص در کتاب «الحققی والمفقلین» نوادر قصاص در مآخذ دیگر.

دیوان بویه

از اسدالله آل بویه، تهران، ۱۳۷۰. وزیری، ۱۸۲ ص (۱۰۰۰ ریال)

اسدالله آل بویه (دیلمانی) از استادان بنام دانشگاه تهران در رشته ریاضی گاهی شعر می‌سراید و در دوران بازنشستگی فرصتی یافته آنها را درین دیوان گرد آورد و به چاپ برساند. آل بویه دوستدار زبان پارسی ناب و ناآمیخته است. مخصوصاً در شعر می‌کوشد که پارسی‌سرا باشد مگر چند کلمه‌ای که باز به گمان خود ریشه‌های فارسی دارد. آل بویه سوزی درونی دارد و چون کرانه‌های دریای خزر و کوهستان دیلمان زادگاه خاندان اوست مضمون کوه و دریا و آتش در شعرش بسیارست.

چون کوه که شور و جوش دریا دارد چون ابر که آذرخش پیدا آرد
چون مهر که در دلی فروزد پنهان خود بسویه بود اگر کسی انگارد

آتش چو گل شکفت و چو سوسن زبان گرفت افسانه‌های تازه و ناگفته‌ای سرود
بنشسته روبه‌روش سراپای چشم و گوش افسون شدم چنانکه مرا خواب در ربود

نگر در کوه سرکش پایداری نگر در دره خاموش زرفی
چرا خواهی جهان هموار داری چو ناهموار را زبید شگرفی

آل بویه متفکری خوش اندیش و امید ورزست و به مهر و دوستی پای بندی دارد. می گوید
چو افسانه خواهد به پایان رسید اگر چند ناخوش بود، خوش شود
بود زندگانی هم افسانه‌ای سرانجام شاید که دلکش خود

گیتی ز برف پاک سپیدست سرما زننده گشته و پیروز
بر بوی باز دیدن نوروز دل گرم از هزار امیدست

شاد زی شاد که درهای گران باز شود مهر برآید و روزی دگر آغاز شود
راز پوشیده نماند به پس پرده شب روشنایی همه جا پرده در راز شود
آرزوهای بسی دور، چه نزدیک فتد مرغ امید به هر سوی به پرواز شود
یار سرکش که نمی‌کرد نگاهی به کس مهربان آید و با دلشده دمساز شود
گاه که از زندگی خستگی می‌یابد چنین می‌سراید:

دل‌بی‌فروغ گشت و توان رفت و تاب رفت آتش فرونشست و تنی سرد بازماند
نفرین بر آنکه از دل من روشنی گرفت نفرین بر آنکه آتش دل را فرونشاند

بنگر مرا قتاده چنان زار چشمه‌ای بیجان و اشکبار به دامان کوهسار
ای کاش همچو رود خروشنده بودمی بیجان و خشمگین و ستیزان و پی‌سپار
تا شادخوار زود به دریا رسیدمی چونانکه دیر جدا مانده‌ای به یاد
شعرهایی که با نام و یاد ایران سروده زیاد و همه یادآور حسن عالی وطن پرستی شاعر است.

سعدی‌نامه (و) انیس‌نامه

دکتر محمدحسین تسیحی متخلص به «رها» چند سال است که در پاکستان زندگی می‌کند و انسی تمام نسبت به ادبای آن مملکت و نفوذ زبان فارسی در آن جایپیدا کرده است و به مناسبات مختلف اشعاری را در آنجا به چاپ می‌رساند. از آن جمله است قصیده درباره سعدی با این مطلع
سروگلستان ما، یوسف بستان ما ماه شبستان ما سعدی شیراز ما
رساله دیگر انیس‌نامه است که قصیده است در وصف میر بر علی رئیس شاعر اردو زبان که به فردوسی اردو شهرت گرفته. مطلعش این است:
هرکسی دارد به دل شوق دلستان انیس گوهرافشان می‌شود جان بهارستان انیس
این دو رساله در سال ۱۳۷۰ در اسلام آباد چاپ شده است.

مرداره قول اس

نوشته اکرم عثمان، کابل، انجمن نویسندگان افغانستان، ۱۳۶۷. رقمی. ۲۹۹ ص

مجموعه بیست و دو داستان کوتاه است. زبانی که نویسنده در نگارش داستانها به کار برده فارسی

افغانی است و آن هم با مضامین و معانی خاص مردم کوچه و بازار افغانستان و همه داستانها دارای زمینه محلی است.
نویسنده از اعضای فرهنگستان افغانستان است (متولد ۱۳۱۰) و رشته علوم سیاسی را در دانشگاه تهران تحصیل کرده و چند سال مقام شارژ دفتری افغانستان در ایران را عهده دار بود.

بزرگترین فروشنده دنیا

در شماره ۴-۱ سال ۱۳۷۰ نام مترجم کتاب مذکور در فوق به اشتباه چنگیز بهلوان آمده است در حالی که این کتاب ترجمه پرویز بهلوان است. آقای چنگیز بهلوان برای آنکه حقی از آقای پرویز نصیح نشود ما را متوجه این اشتباه کرده اند.

نشریه های تازه

THE AFGHANISTAN STUDIES JOURNAL

دانشگاه نبراسکا مؤسسه ای دارد به نام «مرکز افغانستان شناسی» که دست کم، بنابر اطلاعاتی که در دسترس من است، از دهه ی هفتاد قرن میلادی حاضر فعالیت دارد. این مرکز به مناسبت عقب نشینی و خروج نیروهای شوروی از افغانستان (در ۱۵ مه ۱۹۸۸) تصمیم گرفت مجله ای انتشار دهد خاص پژوهشهای افغانستان شناسی. از این مجله که نخستین شماره ی آن در بهار ۱۹۸۸ انتشار یافته است تا حال سه شماره از آن بنا به لطف ایرج افشار، در برابر من قرار دارد.

مدیر مرکز افغانستان شناسی که در عین حال سردبیر این مجله ی پژوهشی هم است، برای آن که به کار خود اعتباری بدهد از لوئیس داپری و نانسی هاج داپری دعوت کرد که دو نفری به عنوان سردبیر میهمان بر انتشار نخستین شماره نظارت علمی داشته باشد. آقای گوئیر که سردبیر دائمی این نشریه است در پیشگفتار خود ضمن تشکر از خانم و آقای داپری و سایر کسانی که انتشار چنین مجله ای را ممکن ساختند، می نویسد مرکز افغانستان شناسی امیدوار است که این مجله بتواند به عنوان وسیله ای برای استقرار مجدد روابط پژوهشی میان افغانستایان و امریکاییان و اروپاییان به کار رود. او سپس می افزاید بسیاری از پژوهشگران اوقات و عواطف خود را در گذشته وقف کردند تا بتوانند از نبرد مردم افغانستان در راه دستیابی به آزادی ملی حمایت کنند.

مطالعات افغانستان شناسی هنوز جوان است و با دشواریهای خاصی رو به رو است. کسانی که در نبراسکا این مرکز را پایه گذاری کرده اند از سر دلستگی به کشور افغانستان و از سرستیز با شوروی آن روزگار به چنین پژوهشهایی گرویدند. در آن دوران افغانستان واحدی سیاسی به حساب می آمد که می بایست درست شناخته شود تا به دامن کمونیسم نیفتد. اما حالا که این مطالعات با خروج نیروهای روسیه از افغانستان ادامه می یابد به ناچار باید زمینه های علمی خود را از نو بیازاید. تا هنگامی که از افغانستان شناسی سخن می گوئیم در اساس واحد سیاسی خاصی را معیار شناسایی قرار داده ایم نه معیار

علمی جا افتاده‌ای را که از پذیرش پایدار از آکادمیک برخوردار باشد. بی تردید راه فعلی نیز اگر از جاده‌ی علمی به دور نیفتد در جای خود مفید است و سودمند ولی اگر بخواهد به شناخت فرهنگی در این منطقه یاری برساند، در آن صورت باید پیوندهای اصولی و اساسی افغانستان شناسی با ایران شناسی برقرار گردد تا فهم درست حرکت‌های حوزه‌ی وسیع‌تری امکان پذیر بشود. به همین لحاظ توصیه می‌شود که رشته‌ی نوپای افغانستان شناسی با پژوهش‌های خویشاوند خود در ارتباط بیاید و در همین مراحل از معناهای غیر علمی و غیر تخصصی بپرهیزد.

مجله‌ی افغانستان شناسی و هر مجله‌ی دیگری که به شناسایی فرهنگ و تمدن دیرپای منطقه‌ی وسیعی که از چین آغاز می‌گردد و تا خلیج پارسی و ماوراء قفقاز و مدیترانه می‌رسد، منطقه‌ای است که حوزه‌ی تمدنی به هم پیوسته و وسیعی را می‌سازد. این حوزه‌ی تمدنی امروز به واحدهای سیاسی بجز این تقسیم گشته است و حکومت‌های سیاسی گونه‌گونی در آن سربر آورده‌اند. حالا که جهان می‌رود تا آرایش‌های تازه‌ای بیاید تنها چاره آن است که حوزه‌های طبیعی تمدنی باستانی از نو بازسازی شوند بی‌آن که نیازی باشد به درهم ریختن مرزهای سیاسی فعلی.

مجله‌ی افغانستان شناسی مقالات مفیدی دارد درباره‌ی افغانستان، هزارستان، مهاجرین مقیم پاکستان، سنجش خسارت‌های جنگ و...

در آغاز قصد آن بود که این مجله سالی دو بار منتشر شود ولی در آخرین شماره‌ای که در اختیار من است می‌بینیم که قرار است سالی یکبار انتشار بیاید. همه‌ی دست اندرکاران می‌دانند که انتشار مجلات تخصصی تا چه حد دشوار است حتی برای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی. به هر حال برای گرداندگان این مجله آرزوی موفقیت دارم و به این امید هم که این نشریه بتواند در آینده در راه تفاهم و دوستی میان مردمان حوزه‌ی تمدنی به هم پیوسته‌ای را که در این منطقه از دیرباز حیات داشته است، گام بردارد.

چنگیز پهلوان

گیله‌وا

ماهنامه فرهنگی - هنری به صاحب امتیازی محمد تقی پوراحمد جکناچی که در رشت منتشر خواهد شد. نخستین شماره آن در چهل صفحه به قطع رحلی کوچک حاوی مطالب ادبی و تاریخی و سرگذشتی انتشار یافت. قسمتی از مجله به نشر مطالب به گویش گیلیکی اختصاص دارد. طبعاً خوانندگانی که گویش گیلیکی نمی‌دانند از بهره‌وری آن بخش برکنار می‌مانند. جکناچی چند سال است که فعالانه به انتشار کتاب و نشریه اختصاصی «گیلان شناسی» پرداخته و با ذوق والای خود توانسته است نشر کتاب و پایه‌های تحقیق را در خطه گیلان گسترش بدهد و بسیاری از صاحبان قلم را به پژوهش و نگارش مشتعل سازد. آفرین باد بر کوشش او.

ایران زمین

این نشریه فصلی بسیار زیبا از سوی «مرکز تحقیقات و مطالعات ایرانگردی و جهانگردی» نشر می‌شود. نخستین شماره در ۷۲ صفحه بر روی کاغذ ممتاز برقی و با طرح و رنگ‌های جذاب به قطع

رحلی با مقالات خواندنی در اسفند ۱۳۷۰ نشر شده است. هنوز شماره‌های بعدی آن را ندیده‌ایم. نام نویسندگان این شماره چنین است: کیومرث فلاحی - حمید ایزدپناه - یحیی ذکاء - محمد منصور فلاحی - محمد تقی رهنمایی - نوشین نفیسی - جهانگیر چراغی - محمود امامی - حسن زنده‌دل. دوام انتشار این مجله زیبا و سودمند را خواستاریم. حتماً گردانندگان آن در خیال هستند که آن را به زبان انگلیسی هم منتشر کنند که دروغ است خارجیان بدان دسترسی نداشته باشند. دست کم ضرورت دارد توضیحات زیر عکسها به زبان انگلیسی باشد. خط نام مجله نازیبا و ناخواناست. حیث نیست که خط نستعلیق که نمودار هنر و کمال ایرانی است و نام مجله بدین خط من درآوردی عرضه شود! اما عکاسیهای چشم‌نواز چراغی روشنایی دلپذیری به جان می‌بخشد. شرحی که ذیل معرفی نقدیه و سمریه (ص ۷۲) آمده مربوط به کتاب راهنمای قطغن و بدخشان است.

ایران‌شناسی

مجله علمی، فرهنگی، هنری، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: کیانوش کیانی هفت لنگ. مدیر اجرایی کیانفر کیانی بختیاری.

مجله‌ای است ماهانه در ۶۸ صفحه بیشتر حاوی مقالات مربوط به عشایر و مسائل جغرافیایی. درین شماره از دکتر غلامحسین بیگدلی، کیانوش کیانی، حجت‌الله حسن لاریجانی، سعید عریان، زهرا شمس تهرانی، محمدرضا بیگدلی، مهندس عزیز کیانود مقالاتی چاپ شده است.

نگاه نو

مجله‌ای است ماهانه (از مهر ۱۳۷۰). هر شماره آن دوپست صفحه است. صاحب امتیاز دکتر محمد تقی بانکی است و زیر نظر شورای نویسندگان تنظیم می‌شود. روش مجله اجتماعی، فرهنگی و علمی عنوان شده است.

در شش شماره‌های که تاکنون نشر شده است عمده مقالات ترجمه است. از میان آنچه نوشته‌های ایرانی است سیاست نشر در ایران (از عبدالحسین آذرنگ)، موقوف داشتن خط و زبان خارجی (از کاوه بیات)، یادی از شهریار (از ا. کاویان)، فلسفه تاریخ ایران و شاهنامه (از مرتضی ثاقب‌فر)، نبرد گوگ تپه (از کاوه بیات)، حماسه ملی و فلسفه تاریخ (از مرتضی ثاقب فر)، ناسیونالیسم ایرانی و مسئله ملیتها (از مرتضی ثاقب‌فر)، ضرورت سیاستی برای اداره کتابخانه‌های کشور (از عبدالحسین آذرنگ)، فرهنگ گذشته نیاز به نقد دارد (از مصطفی رحیمی) مرتبط با مسائل ایران است و بقیه مطالب این شماره مسائل سیاسی، اجتماعی و تفکری مربوط به جهان.

قسمتی از مجله به نقد کتاب اختصاص دارد. در هر شماره یکی دو نقد درج شده است و بیشتر آنها نوشته‌های دلپذیر ناصر نیرمحمدی است.

گاهی در هریک از شماره‌های مجله عده‌ای از مقاله‌ها به یک موضوع خاص اختصاص می‌یابد. از جمله در شماره چهارم مقالات آلبر کامو و مقالات ناسیونالیسم و در شماره پنجم مقالات انقلاب دیده می‌شود.

مجموعه‌ها

□ افشار، ایرج (گردآورنده)

نامواره دکتر افشار. جلد ششم. با همکاری کریم اصفهانیان. تهران. موقوفات دکتر محمود افشار یزدی. ۱۳۷۰. وزیری. ۳۲، از ۳۰۵۷ تا ۳۷۴۸.
حاوی سی و یک مقاله است.

□ حقیقت، عبدالربیع

تجلی تاریخ ایران، مجموعه مقاله‌های تاریخی و جغرافیایی. تهران. نشر کومش. ۱۳۷۰. وزیری. ۵۷۴ ص (۳۵۰ تومان).
حاوی چهل و هفت مقاله است از مؤلف که پیش ازین در مجله‌ها و نشریه‌ها به چاپ رسیده بوده است.
حوزه جغرافیایی مطالعات آقای حقیقت بیشتر مازندران و قومس است.

□ خانلری، پرویز نائل

هفتاد سخن. جلد چهارم. شیوه‌های نو در ادبیات جهان. تهران. انتشارات توس. ۱۳۷۰. وزیری ۲۲۰ ص.
محسن باقرزاده در یادداشت کوتاه سوزناک خود نوشته است که چون دکتر خانلری در روزهای پایانی عمر بوده نتوانست بدین جلد مقدمه‌ای بنویسد ناگزیر برای اینکه یادی از آن مرحوم شده باشد متن مصاحبه‌ای را که یدالله جلالی پندری با خانلری کرده بود و در مجله آینده چاپ شده است برای حسن ختام در پایان به چاپ رسانیده‌اند. کاری است درست و سنجیده.

□ نصیری، محمدرضا

مجموعه مقالات و سخنرانیهای هزاره گوشیار گیلی. ارشد دانشگاه گیلان. ۱۳۶۷.

وزیری. ۱۳۴ ص.

مجموعه هفت مقاله است که به مناسبت برگزاری کنگره هزاره گوشیار گیلی در دانشگاه گیلان به همت آقای دکتر محمدرضا نصیری انتشار می‌یابد.

□ یالته‌های ایرانشناسی در رومانی (مجموعه مقالات)

از ویول باجاکو با مقدمه دکتر محمدعلی صوتی. تهران. نشر تاریخ ایران. ۱۳۷۰. وزیری. ۱۲۳ ص.

مجموعه شانزده مقاله تحقیقی است از ایرانشناس نامور رومانی در زمینه‌های ادبی، زبانی و تاریخی ایران. زمینه همه این مقاله‌ها مرتبط است با مباحث و مطالبی که از ادبیات و تاریخ ایران در رومانی وجود دارد. چون مطالب کتاب برای تحقیقات ایرانی اهمیت دارد فهرست آن نقل می‌شود.

- نخستین برخوردهای ساکنین سرزمین رومانی با اقوام ایرانی.

- ارتباط اوزن حسن و اشتن کبیر فرمانروای ملداوی

- سفیری ایرانی در دربار روسیه

- ادبیات فارسی در رومانی

- بخت ناپاقدار

- ایران در اولین نمایشنامه‌های رومانیایی

- شخصیت کورش کبیر در منظومه‌ای به زبان رومانیایی

- ایران در کتابهای وقایع نگاری

- ایران در نخستین کتب جغرافیایی رومانی

- افسانه حلبیه

- اسکندرنامه در زبان رومانیایی

- اسکندرنامه در روایات عامیانه رومانی

- افسانه آفر دویتسیان

- مراسم نوروز در رومانی

- کوش آقای ذکر صوتی در انتشار این کتاب و معرفی مؤلف سزاوار تحسین است.

فهرست، کتابشناسی

هفتم - نهم هم درین جلد مندرج است.

تاریخ، سرگذشت

□ جعفریان، رسول

دین و سیاست در دوره صفوی. قم. انتشارات انصاریان. ۱۳۷۰. وزیری. ۲۷۵ ص (۲۷۰ تومان).

مجموعه‌ای است از مقاله‌هایی در چند زمینه مرتبط با جریانهای فکری و سیاسی دوره صفوی و همه مستند به کتب عصری. عناوین مندرجات چنین است: مبانی فقهی مشارکت علماء - ساختار حکومت ایران و نقش علماء از دیدگاه مسافران خارجی - مشاغل اداری علماء - پژوهشی در رساله‌های نماز جمعه - مروری برگزیده منابع فکر و فقه شیعه - رویارویی قزلباشان و صفویان - فیض و تصوف - یادی از مواضع علماء در برابر مبلغان مسیحی - انتقاد از دانشوران عصر صفوی - تعارضات فرقه‌ای - کتابی ناشناخته از فضل‌الله روزبهان خنجی درباره امامان اثنی عشر - احکام و فرامین دینی صفویان (بیست و شش فرمان).

درباره تألیفات فضل‌الله بن روزبهان خنجی توجه نویسنده فاضل را به رساله هدایة التصدیق او معطوف می‌دارد. عکس این رساله را اینجانب در یادنامه ایرانی مینورسکی به چاپ رسانیده و بطور حرفه‌ای به اهتمام استاد محمدتقی دانش پژوه همانجا چاپ شده است.

□ ترکمان، محمد

اسناد نقض بیطرفی ایران در شهریور ۱۳۲۰. سیاست خارجی در آستانه اشغال. تهران. انتشارات کویر. ۱۳۷۰. ۲۷۸ ص (۲۱۰۰ ریال). مجموعه اسناد مهم مملکتی است که آقای ترکمان از اسناد وزارت امور خارجه با اجازه دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه به چاپ رسانیده است.

□ تهران. مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی
فهرست نسخه‌های خطی. گنجینه قرآن. به
کوشش علی‌اکبر خانمحمدی. با مقدمه سید
محمدباقر حجتی. تهران. ۱۳۷۰. وزیری. ۲۱۶
ص.

معرفی نمود و نه نسخه خطی قرآن مجید را
دربردارد.

□ رونق، محمدعلی

نشر دانش - فهرست راهنمای ده ساله
۱۳۵۹-۱۳۶۹. تهران مرکز نشر دانشگاهی،
۱۳۷۰. رقمی. ۸۴ ص.

فهرستی است ارزشمند از مندرجات مجله نشر
دانش در سالهای ۱۳۵۹-۱۳۶۹ که با دقت و نظم و
رعایت اصول فهرست نگاری تهیه شده است. این
فهرست در سه بخش است: فهرست کتابشناختی مقاله‌ها
در بیست و یک موضوع - نقد و بررسی کتاب در ده
موضوع - فهرست راهنمای عمومی به ترتیب الفبا
(مخلوط نام اشخاص و کتابها و موضوعها)

نخستین فهرست مجله‌ها که چاپ شد فهرست ده
ساله راهنمای کتاب است. پس از آن فهرست ده ساله
مجله سخن و فهرست دوره مجله هنر و مردم انتشار
یافت. فهرست دوره سی و یک ساله مجله یغما را
آقای پرویز یغمایی تنظیم کرده است که فرارست به نام
یغمای سی و سوم به چاپ برسد.

□ قم. کتابخانه عمومی آية الله العظمی مرعشی

فهرست نسخه‌های خطی. جلد بیستم. زیر
نظر سید محمود مرعشی. نگارش سید احمد
حسینی. قم. ۱۳۷۰. وزیری. ۳۲۴ ص و تعدادی
هکس نسخه‌ها.

درین جلد نسخه‌های شماره ۷۶۰۱ تا ۸۰۰۰
معرفی شده است و به مانند همه مجلدات آن توصیف
نسخه‌های ادبی و تاریخی و چند نسخه قدیمی قرون

فرمطیان بحرین - اهمیت اجتماعی اسماعیلیان - تلفیق دینها و مذهبها - مردم گرانی - دولت بحرین.

□ مسکویه رازی، ابوعلی

تجارب الامم. جلد اول. ترجمه دکتر ابوالقاسم امامی. تهران. انتشارات سروش. ۱۳۷۰. وزیری. ۵۲۴ ص (۳۲۰۰ ریال).

□ هی لیه، آدریان

یاده‌اشتهای سیاسی کنت دو گوینو. ترجمه دکتر عبدالرضا هوشنگ مهدوی. تهران. نشر جویا. ۱۳۷۰. رقمی. ۳۵۴ ص (۲۵۰۰ ریال).

□ یاسمی، غلامرضا رشید

کرد و پیوستگی نژادی و تاریخی او. چاپ چهارم. تهران. موقوفات دکتر محمود افشار. ۱۳۶۹. رقمی. ۲۹۸ ص. (۱۲۰۰ ریال).

ادبیات و زبان

□ برهانی، مهدی (و) علی بته‌کن

خواجوی کرمانی. تهران. انتشارات زوار. ۱۳۷۰. رقمی. ۲۷۱ ص.

کتاب دو بخش دارد. بخش اول گزیده اشعار خواجو (غزل و قطعه و رباعی) است که با مقدمه‌ای درباره زندگی و آثار همراه است.

بخش دوم کتابشناسی خوبی درباره خواجوست که از کتابشناسی مستقل چاپ شده درباره خواجو توسط مرکز کرمان شناسی مفصل‌ترست. (ص ۳۵). ۲۷۱.

□ پورحاجی لنگرودی، عطاءالله

شرح قصائد هرفانی - اخلاقی کمال‌الدین اسماعیل اصفهانی. تهران. ۱۳۶۹. وزیری. ۳۴۹ ص. (۱۵۰۰ ریال).

نام انوشیروان که پای دو نامه دیده می‌شود ظاهراً انوشیروان سبهیدی است که بعدها وزیر امور خارجه شد.

□ الزنوزی، محمدحسن العسینی

ریاض الجنة. القسم الاول من الروضة الرابعة. اشراف السيد محمود المرعشی. تحقیق علی رفیعی. قم. مکتبه آیه‌الله العظمی المرعشی. ۱۳۷۰. وزیری. ۶۲۸ ص.

محمدحسن زنوزی از دانشمندان دوره فتحعلی شاه و مؤلف این کتاب معروف است. کتابی است در هشت روضه تاریخی و ادبی و روضه چهارم آن که خاص احوال علما و شعراست از روی دو نسخه به صورت منقح و منظمی به چاپ رسیده است.

محقق این متن را با الحاق اهم مراجع و منابع که درباره هریک از صاحبان تراجم شناخته است آراسته و فواید کتاب را برای محققان مکرر ساخته است.

این جلد حاوی احوال ۱۴۵ عالم است و روضه چهارم بنا به گفته آقای رفیعی در چهار مجلد به طبع خواهد رسید.

□ کشاورز، علی اصغر

تاریخ و جغرافیای دامغان. چاپ دوم. تهران. انتشارات هیرمند. ۱۳۷۰. رقمی. ۲۶۶ ص.

کتاب ارزشمندی است درباره دامغان و ضرورت داشت که چاپ دوم آن در دسترس علاقه‌مندان باشد.

□ لویس، یونارد

بنیادهای کیش اسماعیلیان. بحثی تاریخی در پیدایی خلافت فاطمیان. ترجمه دکتر ابوالقاسم سری. تهران. انتشارات ویسمن. ۱۳۷۰. وزیری. ۱۸۴ ص (۹۶۰ ریال)

این ترجمه از روی ترجمه عربی کتاب است. اصل کتاب لویس از متون معروف وقابل استناد درباره فاطمیان است.

هناوین عمده مطالب عبارت است از: مأخذها - رشد اسماعیلیان - امامان مستور یا اوران ایشان -

□ ظهیر گومانی، آقامیرزا ابراهیم

وامق و هذرا. مستور و منظوم. به کوشش اسدالله شهریاری. مشهد. انتشارات جاویدان خرد. ۱۳۷۰. وزیری. ۸۸۴ ص.

کوشش کننده در مقدمه سی و هفت صفحه‌ای اطلاعاتی را که در منابع مختلف و مقدمه کتاب درباره سابقه لفظ وامق و هذراست مندرج ساخته و درباره پردازنده این داستان گفته است که احتمالاً متولد ۱۲۵۵ بوده است. داستان پرداز داستان را به نثر و نظم مزوجاً ترتیب داده. اشعاری که درین متن آمده غزل است و قطعه و رباعی و مثنوی. مقداری از اشعار سروده پردازنده داستان است و مقداری منقول از آثار شعرای پیشین.

کوشش کننده در پایان، فهرستی از لغات مشکل و حتی غیر مشکل و اصطلاحاتی که حاجت به توضیح دارد با معنی هر یک جمع کرده است.

انتشار قصه‌هایی ازین دست که پرداخته ذهن و ذوق ایرانی است، از هر قرن و قلمی که باشد مفید است.

□ گروسین، هادی

واژه‌نامه همدانی. با مقدمه پرویز اذکائی. همدان. انتشارات مسلم. ۱۳۷۰. وزیری. ۱۸۶+۲۱ ص (۱۳۵ تومان).

مقدمه پرویز اذکائی چهره گذشته فرهنگی همدان و محل حوادث تاریخی آن سامان را در بردارد. پس از آن به برخی ویژگیهای دستوری گویش همدانی، نوشته گرد آورنده رامی خوانیم. سپس واژه‌نامه است که حدود دو هزار لغت در بردارد. گزیده امثال و اصطلاحات همدان مطلب بعدی است (حدود هفتصد تا). در پایان داستانهای امثال و چند داستان مثل گونه آمده است.

گنجینه مقالات

از دکتر محمود افشار - جلد دوم: مقالات ادبی، تاریخی منتشر شد.

□ خرمشاهی، محمد

دیوان خرم. گنجینه‌ای از طنز و فکاهیات. محصولات باغ گل مولا. تهران. انتشارات سا. ۱۳۷۰. وزیری. ۵۷۹ ص (۲۷۵ تومان).

□ دولت آبادی، پروین

منظور خرم‌مند. بررسی احوال و گزیده اشعار جهان ملک خاتون. تهران. ناشر: گهر. ۱۳۷۰. رقمی. ۱۰۹ ص.

جهان ملک خاتون از شاعرهای هم‌عصر حافظ بود. نخستین بار سعید نفیسی مقاله مستقلی در مجله راهنمای کتاب درباره او نگاشت که متأسفانه نویسنده فاضل آن را ندیده‌اند. مبنای تحقیقات خانم دولت آبادی سه نسخه از دیوان اوست و نوشته‌های سعید نفیسی و دکتر ذبیح‌الله صفا در کتابهای تاریخ نظم و نثر فارسی و تاریخ ادبیات در ایران.

دولت آبادی غزلهای جهان ملک خاتون را که همانندی وزنی و قافیه‌ای با غزلیات حافظ دارد در یک بخش جدا درین دفتر آورده و نشان آن است که جهان ملک خاتون با شعر حافظ انس بسیار داشته و به قول دولت آبادی شاید غزلهای یکدیگر را در مواردی پاسخ گفته باشند.

□ شیرانی، حافظ محمود خان

در شناخت فردوسی. ترجمه دکتر شاهد چهودری. تهران. انتشارات انقلاب اسلامی. ۱۳۶۹. رقمی. ۳۲۲ ص. (۳۰۰ تومان).

□ صنعتی‌زاده، همایون

شورگل. مجموعه شعر. کرمان. ۱۳۷۰. وزیری. ۱۴۰ ص (۱۰۰ تومان).

نمونه اشعار همایون صنعتی‌زاده در دوره‌های مجله چاپ شده است و عقیده او درباره شعر در شماره پیش. محل بخش این کتاب، کتابفروشی تاریخ (تلفن ۶۴۰۶۴۲۶ است).

مرکز کرمانشناسی

است که از لغات شهر کرمان انتشار می‌یابد.

کتاب حاضر دارای دو بخش است. بخش اول فرهنگ لغات و به احتمال حاوی نه هزار واژه است. بخش دوم اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های مردم کرمان است که به ترتیب الفبائی چاپ شده است. کتاب با مبحث به عنوان نکاتی چند دربارهٔ سرزمین کرمان (بازارها، باغها، بازیها، تکیه‌ها، دروازه‌ها، محله‌ها، مسجدها، نقاط دیدنی) پایان می‌گیرد. این قسمت بیش از سی صفحه نیست.

□ کتابشناسی خواجو

تهیه و تنظیم سید محمدباقر کمال‌الدینی. با مقدمهٔ دکتر اسمعیل حاکمی والا. کرمان. مرکز کرمان شناسی. ۱۳۷۰. وزیری. ۸۰ ص.

□ واژه‌نامهٔ گویش بودسیر

از دکتر جواد سعید برومند. کرمان. مرکز کرمان شناسی. ۱۳۷۰. وزیری. ۲۱۵ ص (۱۶۰۰ ریال).

دین گویشنامهٔ علمی که تخصصی زبانشناس فراهم آورده است حدود سه هزار واژه از ناحیهٔ بردسیر کرمان گردآوری شده است.

□ دیوان غزلیات عبدالله دهش کرمانی

با مقدمهٔ محمد دهش. خط علیرضا هاشمی نژاد. کرمان. ۱۳۷۰. وزیری. ۳۹۴ ص.

دهش (۱۲۸۹-۱۳۶۶ شمسی) از شاعران غزلسرای سنت هستند و عارف مسلک کرمان است و دیوانش به خط خوش هاشمی نژاد. نمونه شعرش چند بیت نقل می‌شود.

دیگرگهی است که غافل زدل خویش شدم
جای اندیشهٔ حق قافیه‌اندیش شدم
پیروی کرده‌ام آنقدر ز نفس و زهوس
که دگرخسته و وامانده و دلریش شدم
قدرت ازبای شد و تاب و توان گشت تسام
بس که درکشکش عمر پس و پیش شدم

□ امثال فارسی در گویش کرمان.

هزارهٔ نخست. از دکتر ناصر بقائی راوری. کرمان. مرکز کرمان شناسی. ۱۳۷۰. وزیری. ۲۶۴ ص (۱۷۰۰ ریال).

هزار ضرب‌المثل درین دفتر چاپ شده است و هنوز دنباله دارد. مؤلف گردآورنده رعایت حرف اول ضرب‌المثل را که گاهی هم متغییرست نکرده و ضرب‌المثلها را چنانکه شنیده و یادآورده پشت سرهم به چاپ رسانیده است. آوانویسی هر ضرب‌المثل و معنای آن رویروی هریک آمده است. در حاشیه ذیل شمارهٔ ضرب‌المثلی موارد استعمال آن گفته شده است. کار مهم و اساسی دکتر بقایی تنظیم فهرست الفبایی کلمات اصلی است که در ضرب‌المثلها آمده است و ازین راه بسیار آسان‌تر و منطقی‌تر می‌توان ضرب‌المثل را یافت تا اینکه کتاب الفبائی چاپ شده بود. مثلاً درین جا فوراً می‌توان ضرب‌المثلی را که در آن لفظ کلاه باشد پیدا کرد درحالی که این کار با امثال و حکم دهخدا یا داستان نامهٔ بهمنیاری دشمن نیست. امیدست آقای دکتر بقایی موفق به انتشار بقیهٔ کتاب بشوند.

حق بود مرکز کتابشناسی به کتابهای خود شماره‌ای می‌داد تا در آینده که تعداد آنها ان‌شاءالله متعدد خواهد شد معلوم باشد که هرکتاب به چه شماره‌ای چاپ شده است.

□ فرهنگ لغات و اصطلاحات مردم کرمان.

از دکتر ابوالقاسم پورحسینی. با مقدمهٔ طاهرهٔ مجید نوایی - پورحسینی. کرمان. مرکز کرمان شناسی. ۱۳۷۰. وزیری. ۶۹۲ ص (۳۹۰۰ ریال). کتابی است اساسی و گرانقدر. قطعاً خوانندگان می‌دانند که پیش ازین فرهنگ به‌دینان از جمشید سروش سروشیان - فرهنگ کرمانی از دکتر منوچهر ستوده و فرهنگ اصطلاحات کرمان از واعظ تقوی نشر شده است و کتاب پورحسینی چهارمین کتابی

گرفته توانست کتابی دیگر بر مجموعه ترجمه‌های خود در آن زمینه بیفزاید.

مباحث این کتاب مفید و علمی عبارت است از: نظریات - روانکاوی و دانش اساطیر - تعاریف - از روانشناسی جمعی تا پدیدارشناسی - روایت اسطوره - استنتاجات در زمینه روش‌شناسی - زیر ساخت و رو ساخت - دانش اساطیر و مردمشناسی.

مترجم در تکمله ترجمه پاره‌ای از نوشته اوگنی ملتینسکی درباره تأثیر نظریه پراب را آورده است.

انتشارات علمی

□ خاطرات و تألمات مصدق

نوشته دکتر محمد مصدق. با مقدمه دکتر فلامحسین مصدق. به کوشش ایرج افشار. چاپ ششم. تهران. ۱۳۷۰. وزیری. ۴۳۴ ص و چند عکس (۳۸۰۰ ریال).

درین چاپ تفاوت‌های میان دو نسخه خطی نوشته‌های خط دکتر مصدق آورده شده است و چند عکس.

سلسله انتشارات ما

□ دیوان قضایی یزدی (عبدالرحیم).

به کوشش احمد کرمی. تهران. ۱۳۷۰. وزیری. ۲۲۹ ص. (۱۷۰ ص).

این شاعر در دوره فتح‌علی شاه قاجار می‌زیست و مداح حکام محلی یزد (خوانین) بود. ابیاتی از غزلش زیانزد مردم یزد بوده است.

قباله تاریخ

گردآوری ایرج افشار از اعلامیه‌ها و بیانیه‌ها مرکز پخش: کتابفروشی تاریخ

درخرابات چه مقصود دلم حاصل شد خدمت پیرمغان رفتم و درویش شدم.

کتابهای این مرکز بمانند دیگر انتشارات دولتی به دشواری به دسترس می‌آید.

شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

□ دیوان صائب تبریزی.

به کوشش محمد تهران. جلد ششم. (ن. ی.). تهران. شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. ۱۳۷۰. وزیری. ص ۲۸۹۵-۳۶۹۷ ص (۴۰۰ تومان). با این جلد چاپ متن دیوان پایان گرفت و اینک انتظار خوانندگان به رسیدن مجلد فهارس و لغات و فواید و دقایق دیگری است از دست توانای طهران.

انتشارات توس

□ تفسیر کلامی قرآن مجید.

از دکتر محمد حسین روحانی. تهران. وزیری. ۳۴۷ ص (۳۵۰۰ ریال).

سیصد و شصت و پنجمین کتاب از انتشارات توس است. مباحث: تفسیر چیست؟ - شناسایی تفسیر - تفسیر در تاریخ - تعریف تأویل و نشان دادن پیوند آن با تفسیر کلامی قرآن مجید - اصول احتقادی در قرآن مجید.

□ دانش اساطیر.

از روز باستید. ترجمه جلال ستاری. تهران. ۱۳۷۰. رقمی. ۱۳۲ ص. جلال ستاری که کار اساطیرشناسی را به جد

سه کتاب درباره کاشان

این کتابها بطوری گذری در کاشان دیده شد.

دو کتاب خاطرات

□ تگاهی به بناهای کاشان.

از حسین فرخ یار. کاشان. مؤلف با همکاری اداره میراث فرهنگی کاشان. ۱۳۷۰. وزیری. ۱۶+۷۰ ص.

□ مشاهیر کاشان

تألیف حسین فرخ یار. کاشان. نشر راسخ. ۱۳۷۰. رقی. ۲۲۴ ص.

□ ده، حسین

یادداشت‌های صمر. لس‌آنجلس. انتشارات اقبال. ۱۳۷۰. جلد‌های اول و دوم (۵۳۱ ص).

□ مشفق همدانی

خاطرات نیم قرن روزنامه نگاری. امریکا. ۱۳۷۰. وزیری. ۲۲۷ ص.

□ سیمای هلال بن علی (ع)

تألیف حسین فرخ یار. کاشان. ۱۳۶۸. رقی. ۱۲۸ ص.

انتشارات تازه بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی

- کرد و پیوستگی نژادی و تاریخی او: از غلامرضا رشید یاسمی
- ایران در روزگار شاه اسمعیل و شاه طهماسب: از میرمحمود بن خواندمیر - تصحیح غلامرضا طباطبانی مجد
- عین الوقایح: از محمد یوسف هروی - تصحیح محمد آصف فکرت
- گنجینه مقالات: از دکتر محمود افشار - جلد دوم: مقالات ادبی و تاریخی
- نامواره دکتر محمود افشار: جلد ششم
- سرایندگان شعر پارسی در قفقاز: از عزیز دولت آبادی

بزودی نشر می شود

- گفتارهای فرهنگی و اجتماعی: از دکتر غلامعلی رعدی آدرخی
- شاعران همعصر رودکی: از احمد اداره‌چی گیلانی
- زبان فارسی در آذربایجان: جلد دوم
- تاریخ روابط سیاسی روس و ایران: از سید محمدعلی جمال‌زاده
- قند پارسی علیگره: مقالات نذیراحمد
- ادبیات فارسی در نوشته‌های هندویان: از دکتر سید عبدالله - ترجمه محمد اسلم خان